3e JAARGANG No. 2 FEBRUARI 1917

NEDERLANDSCH FABRIKAAT

ORGAAN DER VEREENIGING NEDERLANDSCH FABRIKAAT

SECRETARIAAT: MARIASTRAAT 25 'S-GRAVENHAGE - TELEFOON 4095

ADMINISTRATIE: NIEUWSTRAAT 12 HENGELO - TELEFOON 30

OFFICIËEL.

Beschermvrouwe: H. M. DE KONINGIN.

Hoofdbestuur: Jhr. C. W. F. C. van Lidth de Jeude, Voorzitter, D. Beuth, A. Boomsma, A. Deking Dura, Th. F. A. Delprat, Mr. A. D. H. Fockema Andrea, E. A. Hamburger, Mr. S. J. Hogerzeil, E. Honig, J. C. Peereboom, S. L. Pool, H. J. M. van Raalte, N. J. Roelfsema, Dr. W. C. A. Baron van Vredenburch, Jhr. W. Witsen Elias, H. F. R. Snoek, Secretaris-Penningmeester.

Adviseerend lid voor de Mij. v. Nijverheid: P. J. van Voorst Vader.
„ „ het Algemeen Ned. Verbond, Groep Nederland: Marc. Emants.

Redactie-Commissie voor het Orgaan: N. J. Roelfsema, H. F. R. Snoek.

Commissie van Advies: Jhr. C. W. F. C. van Lidth de Jeude, Voorzitter, F. C. Baesjou, Jhr. Mr. W. M. de Brauw, S. van Hoogstraten, w.i., H. F. R. Snoek, Secretaris.

Secretariaat: 's-GRAVENHAGE, Mariastraat 25. Telefoon Haag 4095.

Bijdragen enz. voor het Redactioneele gedeelte bestemd te zenden aan het Secretariaat.

Advertenties en inlichtingen dienaangaande aan de firma H. L. Smit & Zoon, Uitgevers van het Orgaan, te HENGELO (O.). Telefoon 30.

* * * * * * *

Te Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Dordrecht, Eindhoven, Haarlem, Hengelo (O.), Leeuwarden, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Vlissingen en Zaanstreek zijn afdeelingen gesticht of in wording. Zij, die tot de Vereeniging willen toetreden en in een dezer steden woonachtig zijn, worden verzocht zich òf tot het Secretariaat 's-Gravenhage, Mariastraat 25, òf tot onderstaande Heeren te wenden:

Amsterdam	de Heer	Mr. J. J. B. v. d. Mandere, Heerengracht 444.
Apeldoorn	„	Joh. Maten, Paschlaan.
Arnhem	„	P. M. Nieuwenhuis, L. v. Pabststraat 18.
Dordrecht	„	H. B. IJdo Ezn., Groenmarkt 61.
Eindhoven	„	P. Raymakers.
Haarlem	„	A. H. Weijburg, Raamsingel 34.
Hengelo (O.)	„	W. F. H. Jansma van der Ploeg, Julianalaan 4.
Leeuwarden	„	F. C. W. J. P. Soeters w.i., Emmakade, Z. Z. 70.
Leiden en O.	„	Jhr. W. F. C. van Lidth de Jeude, Breestraat 136.
Nijmegen	„	Th. L. W. van Benthem, Rembrandtstraat 60-62.
Rotterdam	de Firma	Louis Laboyrie & Co., Rochussenstr. 199a.
Utrecht	de Heer	J. W. Schuijt, Oude Gracht W. Z. 107.
Vlissingen	„	H. J. M. van Raalte.
Zaanstreek	„	N. Hoogwout, Bootenmakersstraat 101, Zaandam.
Batavia en Omgeving	„	M. van Doorninck, Weltevreden, Laan Wiechert 14.
Res. Sumatra's Westkust	„	L. F. van Ravenswaay, Padang.

HET CONTROLEMERK DER VEREENIGING.

No. 1.

Aan fabrikanten van Nederlandsche artikelen kan door het Dagelijksch Bestuur de vergunning worden verleend hunne artikelen van een van nevenstaande contrôlemerken te voorzien, als na onderzoek door de Commissie van Advies blijkt, dat de artikelen, ten behoeve waarvan het merk wordt aangevraagd, van Nederlandsch fabrikaat zijn.

Aanvraag-formulieren zijn bij het Secretariaat verkrijgbaar.

No. 2.

Overwegende, dat het de voorkeur verdient zooveel mogelijk een enkel contrôlemerk te bezigen, is het contrôlemerk V. N. F. ingeschreven voor de artikelen, welke op het oogenblik vallen onder het merk N. F. De reeds verleende vergunningen van het merk N. F. zullen echter van kracht blijven, totdat de tijd van vijf jaar, waarvoor de vergunning is verleend, verstreken is, tenzij de betrokken fabrikant verzoekt reeds nu direct het merk V. N. F. op zijne artikelen te mogen aanbrengen.

Fabrikanten, welke het voeren van het contrôlemerk wenschen, wordt verzocht, nadat zij een aanvrage-formulier hebben ontvangen, *voor tot invulling over te gaan,* zich te wenden tot den Rijksnijverheidsconsulent, in wiens district hunne fabrieken gevestigd zijn, dus tot de Heeren:

F. BEGEMANN, 's-Gravenhage, Z. O. Buitensingel 226*a*, voor de provinciën Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en het gedeelte van de provincie Gelderland ten Zuiden van den Rijn;

H. STEKETEE, Deventer, Keizerstraat 18, voor het overige gedeelte der provincie Gelderland en voor de provinciën Overijsel, Drente, Groningen en Friesland;

I. K. MERCX, Tilburg, Stationstraat, voor de provinciën Noord-Brabant, Zeeland en Limburg.

* * * * * * *

De Vergunning is verleend aan:

N. V. FABRIEK VAN BROUWER's AARDEWERK, Directeur Willem C. Brouwer, Vredelust, Leiderdorp, voor: Kunstaardewerken en terracotta Beeldwerken.

DE EERSTE NEDERLANDSCHE TROCKENSTUCCFABRIEK, Eduard Nettesheim, Venlo, voor: Bouwornamenten in Hardstucc, chem. techn. preparaten als boenwas, metaalpoets- en lederpoetsmiddelen, carbolineum-plantarium, vochtwerende olie: „Hygrodentol", Adhaesie riemensmeer: „Dent-Adhesion", meubelpolitoer: „Polidentol".

N.V. VEREENIGDE NEDERLANDSCHE LUCIFERSFABRIEKEN te Eindhoven, voor: Doosjes met lucifers, uitsluitend met het merk „Molen".

STOOMVERFFABRIEK „'T ANKER", Directeur A. Aberson Fzn., Steenwijk, voor: Bereide verven in den meest uitgebreiden zin, zoowel grond-glans en Japanlakverven, met uitzondering van lood- en zinkwit, tenzij deze gemengd zijn in andere verfstoffen.

FIRMA O. ASSMANN, Tegelen, voor: Briefhouders en perforators.

J. J. VERBRUGGE, 's-Gravenhage, Plein 11*a*, voor: Sigaretten, gemerkt: Ressoul, High, Kicker, Czarsky, Ural.

J. J. VERBURG, 's-Gravenhage, Papestraat 17, voor: Lampen, kronen geijsers, kachels, haarden, fornuizen.

L. JUSTMAN JACOB, 's-Gravenhage, voor: Eau de Cologne, merk „Charter of Cologne", haarwater „Ijacol", antiseptisch haarwater, antiseptische vloeibare zeep, toiletwaters, alle voorzien van het gedeponeerde fabrieksmerk: „De Jacobsladder".

N.V. NEDERL. ROTOGRAVURE-MIJ. te Leiden, voor: Koperdiepdrukplaten, prentbriefkaarten, reclamediepdrukwerk.

GERRIT SCHILD Jr., Enkhuizen, voor: Gascomforen, gasfornuizen, gasplaten, gaskachels, gashaarden, gastafeltjes, gasradiatoren, gasovens.

N.V. MAATSCHAPPIJ VOOR WASVERWERKING, Amsterdam, voor: Schoencrême, merk „Erdal", linoleumwas, merk „Kwak", ledervet, merk „Kwak".

N.V. EERSTE NED. FABRIEK VAN NIEUW ZILVEREN WERKEN, v.h. M. J. Gerritsen & Co., Zeist, voor: Alpacca-, verzilverde-, koperen- en koppervernikkelde lepels en vorken.

N.V. ZEEUWSCHE GARNALEN- EN CONSERVENHANDEL, Directeur W. A. Pelle, Vlissingen, voor: Geconserveerde Garnalen.

N.V. VIGOROSE CEMENT-INDUSTRIE „DE METEOOR", Rheden, voor: Tegels, banden, drijfsteenen, zinkputten, putdeksels, kabelafdekplaten, grenspalen, afrasteringspalen, tuinmuren, tuinbanken, grafmonumenten, trap- en stoeptreden.

N.V. MIJ. TOT HET VERVAARDIGEN VAN KWIKAFSLUITERS, Rotterdam, voor: Façon-artikelen, schroeven, bouten, moeren, pennen.

N.V. PLATEELBAKKERIJ „ZUID-HOLLAND", te Gouda, voor: Aardewerk, voor versiering en gebruik.

N.V. „INVENTUM", te de Bilt-Station, voor: Electrische strijkijzers, kookplaten, ketels, pannen, broodroosters, bedkruiken.

FIRMA SPANJAARD & Co., Utrecht, voor: Snelblusschers.

SPEELKAARTENFABRIEK „NEDERLAND", v. d. N.V. Steen- en Boekdrukkerij en Cartonnagefabriek v.h. Faddegon & Co., te Amsterdam, voor: Speelkaarten.

VAN GELDER ZONEN, Amsterdam, voor: Hollandsch postpapier in doozen.

CORNs. IMMIG & ZOON, Rotterdam, voor: Lichtdruk- en calqueerpapier.

I. H. NIEUWENHUIJS & Co., Rijswijk, voor: Extract bouillon en tafelzuren.

N.V. NEDERL. TRICOTFABRIEK, v.h. Valton Zonen, Nieuwer-Amstel, voor: Katoen, halfwollen, wollen, zijden en linnen tricotage, alsmede netgoederen.

COMMANDITAIRE VENNOOTSCHAP CONSERVENFABRIEK „WESTENBURCH", Firma Heijn, Olie & Co., Rijswijk, voor: Groenten in blik.

KRUYMEL & MERCKENS, Haarlem, voor: Dameshandwerken.

A. J. BRUSSE, Enschede, voor: Cementdakpannen-machines, rioolbuis- en putringvormen.

W. J. VLIETSTRA, Chemische Olie- en Vetfabriek „Presto", Zaandam, voor: „Presto", schoenwas, meubelwas, linoleumwas, ledersmeer, doozen rijwielvaseline.

HOLLANDSCHE LEDERWARENFABRIEK, Amsterdam, Prinsengracht 526, voor: Waterproof collegemappen, waterproof muziektasschen, waterproof schoolransels, waterproof fietstasschen, waterproof mandolinefoudraals, waterproof racketfoudraals, waterproof meisjesschooltasschen.

N.V. PAPIERFABRIEK „DE SCHOONE HAAS", v.h. A. W. van Lange, Waddinxveen, voor: Viltpapier.

BEINDORFF & Co., 's-Gravenhage, voor: Ketelbekleeding en isolatiestof „Isola".

N.V. IJZERGIETERIJEN EN EMAILLEERFABRIEKEN „DE ETNA", Breda, voor: Vulkachels, haarden, calorifères, salamanderkachels, fornuizen, veevoederketels, gascomforen, gaskachels, petroleumstellen.

N.V. FABRIEK VAN SUIKERWERKEN, v.h. Firma Marten op den Winkel, Apeldoorn, voor: Drops, ulevellen, ijsbonbons, Haagsche hopjes, pepermunt, hoesttabletten, anijsblokjes, dorststillende tabletten.

M. A. H. VAN ABBE, J. van Lennepstraat 277/279, Amsterdam, voor: Polijstpasta, guttine (hoedenlijm), wasbeitsen, wasglanstabletten, gloeilampenvernissen.

DE NEDERLANDSCHE RIJWIELZADELFABRIEK OHMANN & Co. te Meppel, voor: Rijwielzadels, -tasschen en -kettingkasten.

N.V. EERSTE NEDERL. ASBEST-CEMENTPLATENFABRIEK te Amsterdam, voor: Asbest-cementplaten, asbest-cementgolfplaten, asbest-cementleien.

NEDERL. HUISVLIJT-MAATSCHAPPIJ te 's-Gravenhage, voor: Fijne houtwaren, snijwerk, brandschilderwerk, tarzowerk, metaaldrijfwerk, figuurzaagwerk.

FIRMA GEBROEDERS VAN DEN BERGH, Oss, voor: Moquette.

N.V. TETERINGSCHE STOOMLUCIFERSFABRIEKEN v.h. Dijkerman & Co., te Breda, voor: Lucifers, merk: Paardekop, Koningin Emma, Prinses Juliana, Tramway, Oranje-Nassau, Vredespaleis, Ballon, Haan, Nationale, Dijkerman, Telefoon, Wilhelmina, Raadhuis, Ringköping, Hert.

FIRMA ERAS & PAULSON, Lucifersfabrikanten, Breda, voor: Lucifers, onder de merken: „E. P.", „Fjarillen", „Zwarte Zwaan", „Juno", „Witte Zwaan", „Voetbal", „Vlinder", „Rood Serpent", „Zwart Serpent", „Kleederdrachten", „Drankbestrijding", „Koningin" (zwartdruk), „Veiligheid", „Bonkoping", „Hond", „Koningin" (rood en blauw), „Drie Geweren".

A. G. VAN BEEST, Rotterdam, voor: Bestol en morsa.

C. & H. VERBEEK & Co., Amsterdam, Bloemgracht 45, voor: Stofsnijmachines voor de confectiebranche in diverse uitvoeringen, caufreermachines en meettoestel-apparaten voor de confectie-fabricatie.

N.V. „NOORWEGEN", Amsterdam, voor: Ongeraffineerde en geraffineerde cocosolie, lijnolie, sesamolie, arachideolie, plantenvet, plantenboter, ilypevet en verdere plantaardige oliën en vetten.

N.V. TRICOT-, KAPOK- EN VEERENFABRIEKEN v.h. Scholl Engberts & Scholten, Almelo, voor: Diverse tricot-fabrikaten.

WOLFENBUTTEL & NIELAND, KRACHTVOEDER- EN VETFABRIEK „MAXIM", Amsterdam, voor: Krachtvoeder en technische vetten.

W. F. VAN VLIET, KON. NEDERL. MANDENFABRIEK, Prinsegracht 12, Den Haag, voor: Pitrotting, wikkelband, vlechtband, pitband.

N.V. EERSTE NEDERL. FABRIEK VAN GEREEDSCHAPPEN, Jutphaas, voor: Patjols en gesmede schoppen.

FIRMA N. I. JAKOBS & ZOON, Schiedam, voor: Straatbezems, kwasten, borstels, reddingsboeien, zwemgordels, zwemvesten, aanvaarzakken.

MAX PRINS, SPIEGELFABRIKANT, Haarlem en Amsterdam, voor: Spiegels in lijst, gedecoreerde schilderijlijsten, spiegelglas, uitsluitend bestemd voor vulling van meubelen, en spiegelglas voor waschgelegenheden.

FIRMA GEBRS. JONKER, Zuilen, voor: Huishoudelijk borstelwerk, kwasten in algemeenen zin, straatbezems, borstels voor scheepsgebruik, stalbezems, technisch borstelwerk, staaldraadborstels.

N.V. HOUTINDUSTRIE „PICUS", voorheen J. Bruning & Zoon, Stratum, voor: Triplex- en Multiplexplaten, Sigarenkistenplankjes.

CORRESPONDENTIE-RUBRIEK.

In deze rubriek kunnen leden kosteloos vragen stellen als de volgende:

Wie koopt, wie verkoopt, wie belast zich met den verkoop van een bepaald artikel, wie zou zich bij een dergelijk artikel geldelijk willen interesseeren, wie zou de vermoedelijke afnemer zijn bij vervaardiging, welke fabrikanten zouden met eenige verbeterde producten, verbeterde werkwijzen in hun fabriek een proef willen nemen, welke fabrieken zouden dit of dat bij- of afvalproduct kunnen gebruiken of verder verwerken, enz.

Wie vervaardigt in Nederland:

a. Petroleum-lampenglazen:
b. Melkwitte glasporceleinen tegels;
c. Snijmesjes, steekmessen, rozenmessen, gudsen en beitels voor houtsnijden;
d. machines voor de bereiding van papier.

Wie wil zich geldelijk interesseeren:

bij de uitbreiding van een Nederlandsche Gashaardenfabriek.

* * * * *

WAARDEERING DER NEDERLANDSCHE NIJVERHEID.

Eene commissie, bestaande uit vertegenwoordigers der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", Maatschappij van Nijverheid, Vereeniging van Nederlandsche Werkgevers, Reclame-Commissie uit de Machine- en Metaalindustrie, den Directeur van het Bureau voor Handelsinlichtingen, den Ingenieur van het Rijksnijverheidslaboratorium en de heeren Nijverheidsconsulenten, heeft zich gevormd, welke commissie zich tot taak stelt de waardeering van de Nederlandsche Nijverheid, zoo deze kan wedijveren met de buitenlandsche, te bevorderen.

De leiding berust bij het Hoofdbestuur, de dagelijksche werkzaamheden worden verricht door het Secretariaat der Vereeniging „Nederl. Fabrikaat".

Klachten over achterstelling der Nederlandsche Nijverheid kunnen worden ingediend aan het Bureau der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", Mariastraat 25, 's-Gravenhage.

VAN DE AFDEELINGEN.

Nijmegen. Den 30en Januari werd de oprichtingsvergadering gehouden, het voorloopig bestuur bestaat uit de heeren: F. W. Dickmann, voorzitter, Th. L. W. van Benthem, secretaris, J. G. Leendertz, penningmeester, Oscar Leeuw, Henri Smals.

* * *

Haarlem. Excursie-Fabrieksbezichtiging.

Woensdag 17 Januari, 's-middags 2 uur, werd door een groot aantal dames en heeren, leden van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" Haarlem en omstreken, een bezoek gebracht aan de caoutchoucfabriek van de firma Gebrs. Merens aan het Zuider-Buitenspaarne te Haarlem.

Na eerst op het kantoor der fabriek te zijn ontvangen, werden de bezoekers in twee groepen verdeeld en elke groep door een der firmanten, de heeren J. Merens en P. Risselada in de groote fabriekslokalen rondgeleid en terwijl de fabriek in volle werking was, werden de verschillende grondstoffen getoond en de fabricage van een groot aantal artikelen toegelicht.

Vrij algemeen waren de bezoekers verrast door de uitgestrektheid der fabriek en de uitgebreidheid der artikelen, die er worden gefabriceerd.

Deze eerste excursie door de afdeeling Haarlem is uitnemend geslaagd. Hoewel het weer niet gunstig was is de opkomst der leden (een 20-tal) erg meegevallen.

Toen de leden na de rondleiding op het kantoor der fabriek weer vereenigd waren, werd door den voorzitter, den heer J. C. Peereboom, een woord van dank gebracht aan de directie voor de vriendelijke ontvangst en de aangename wijze, waarop zij de leden van Nederlandsch Fabrikaat hadden ingelicht. Hij deed vooral uitkomen hoe goed het was dat de leden van de Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat eens zagen, wat onze Nijverheid vermag en dat de Nederlandsche fabrikanten het meestal even goed kunnen als die in het buitenland. Hij wenschte de firmanten toe dat hun fabriek nog meer in bloei moge toenemen en hij prees de energie der firma, die zelfs een fabriek gesticht heeft in Nederlandsch-Indië.

JAARBEURS UTRECHT.

26 Februari-10 Maart 1917.

Een informatiekantoor van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" is gevestigd op het Vredenburg, Kamer No. 108.

* * *

Ter voorlichting van de Nederlandsche industrie en den handel zal aan de Eerste Nederlandsche Jaarbeurs, welke van 26 Februari-10 Maart te Utrecht gehouden wordt, worden deelgenomen door een aantal Regeeringsdepartementen en officieele corporaties en vereenigingen. Een gedeelte dezer deelnemers zal als afzonderlijke groep op het Vredenburg hunne monsterkamers hebben, n.l. de afdeeling Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, de Artillerieinrichtingen van het Departement van Oorlog, de Maatschappij van Nijverheid, de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", de Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen, de monsterkamer van de Commissie voor den Zuid-Afrikaanschen Handel, de Vereeniging van Directeuren van Electriciteitsbedrijven in Nederland, de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Brussel en het Nederlandsche Koopmansgilde te Dusseldorf. Ook een tweetal Gemeentebesturen — Utrecht en Dordrecht — nemen aan de Jaarbeurs deel met een afdeeling grondbedrijf.

Op het Janskerkhof, waar de groepen Voedings- en Genotmiddelen en Chemische producten zijn geplaatst, zal een afzonderlijke groep monsterkamers de afdeeling „Koloniën" vormen, waaraan wordt deelgenomen door het Departement van Koloniën, het Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut te Haarlem, het Rijksnijverheidslaboratorium te Delft en het Bureau van Handelsinlichtingen, directeur O. Kamerlingh Onnes.

Alle ter Jaarbeurs beschikbare monsterkamers en „stands" zijn op beide terreinen nagenoeg bezet.

Aantal deelnemers bedraagt thans 659.

* * *

De Raad van Beheer van de Eerste Nederlandsche Jaarbeurs heeft besloten de Beurs na sluiting ook gedurende eenige dagen voor *particulieren* tegen betaling ter bezichtiging te stellen. Aanleiding tot dit besluit gaf de groote belangstelling, welke er bij het publiek blijkt te bestaan om kennis te nemen van de inrichting der Jaarbeurs; niet alleen kwamen talrijke verzoeken van particulieren bij het secretariaat binnen om de Beurs te kunnen bezichtigen, maar ook werd van de zijde van vereenigingen, handels- en ambachtsscholen de wensch te kennen gegeven met leerlingen dier instituten de Jaarbeurs te willen bezoeken.

Om aan deze algemeene belangstelling tegemoet te komen, nam de Raad van Beheer bovengenoemd besluit.

DE NEDERLANDSCHE FABRIKANT EN DE WINKELIER.

In verband met het artikel van den heer J. Meijerink, „De Winkelier en Nederlandsch Fabrikaat", meen ik den lezers het onderstaande niet te moeten onthouden. Het gaat niet in tegen het betoog van den heer Meijerink, doch kan er gevoegelijk naast gelezen worden, of is wellicht beter nog, een aanvulling er op.

Van 3-7 October 1916 werd te Zwolle een goedgeslaagde Nederlandsche winkelweek gehouden. De medewerking was vrijwel algemeen, vooral in de eerste winkelstraten. Uit zoo'n week is voor ingewijden en buitenstaanders ongetwijfeld veel te leeren, o.a. dit, dat vele winkeliers nog niet goed begrijpen op welke wijze zij hun artikelen op het voordeeligst en smaakvol kunnen uitstallen, met inachtneming van kleur en lijn; daarvan naar de geaardheid van het artikel te profiteeren. Door het rondom zich zien in 't vak, het ontwikkelen van het gezicht op en gevoel voor een goede etalage, ook door het vaker houden van zulke winkelweken, zal dit veranderen en ongetwijfeld verbeteren.

Er is echter iets anders waarop ik de aandacht wil vestigen, feiten die ik als secretaris van de Winkelweekcommissie heb vernomen, en die m.i. van dien aard zijn, dat het wenschelijk is ze meer algemeene bekendheid te doen verwerven, opdat nog intijds maatregelen kunnen worden genomen, om nadeelige gevolgen, die stellig er uit voort moeten komen, tegen te gaan en de aanleiding op te heffen.

Het bleek mij namelijk, dat verschillende winkeliers alles behalve gesticht waren over het Nederlandsch fabrikaat, en speciaal grieven hadden tegen de Nederlandsche fabrikanten. Sommigen hunner zouden zich n.l. niet ontzien, volgens mijne zegslieden, in de tegenwoordige kritieke omstandigheden alleronhebbelijkst tegen hun afnemers, de winkeliers, op te treden, welke laatsten thans vaak met handen en voeten gebonden zijn aan den Nederlandschen fabrikant. Van meer dan een zijde vernam ik de klacht, dat van het uitschakelen van de buitenlandsche concurrentie voor verschillende artikelen, misbruik werd gemaakt. De klagers slaakten de verzuchting, dat ze snakten naar den tijd, dat ze weer met buitenlandsche artikelen konden werken en niet meer overgeleverd zouden zijn aan de willekeur van den Nederlandschen producent.

Dit zijn ernstige verschijnselen, die in de toekomst nadeelige gevolgen kunnen hebben. De propaganda voor het Nederlandsche fabrikaat wordt op die wijze volkomen te niet gedaan, mogelijk zelfs meer dan dat. Ik constateerde in de winkelweek en daarna bij sommige winkeliers een geest van verzet tegen het autocratisch optreden en de onwelwillendheid van verschillende Nederlandsche

fabrikanten, welk optreden zich uitte bij leveranties, noteeringen, correspondentie, kortom bij elk contact dat tusschen fabrikant en winkelier ontstaat.

Het zwaartepunt van het bestaan des winkeliers ligt in zijn verkoop. Zijn voorliefde voor het Nederlandsche fabrikaat wordt hoofdzakelijk beheerscht door het financieele argument. Wanneer de Nederlandsche fabrikant het den winkelier nu niet gemakkelijk maakt zijn artikelen te verkoopen, dan kan hij stellig niet verwachten, dat als straks de concurrentie met het buitenland weer scherp naar voren komt, hij een geestdriftige pleitbezorger zal vinden. Integendeel.

Voor geen van beide standen voel ik mij als min of meer buitenstaander geporteerd, doch meen toch, dat in 't algemeen nu de grondslagen moeten worden gelegd, wil de Nederlandsche Nijverheid straks in de eerste plaats de buitenlandsche Nijverheid beheerschen. De winkelier vormt de schakel tusschen producent en consument en dient hem die positie zoo gemakkelijk mogelijk te worden gemaakt. Ideëel zooals materieel. De winkelier is immers ten slotte de man, die het Nederlandsche artikel onder het Nederlandsche publiek kan brengen.

De belangen van fabrikant en winkelier loopen m.i. evenwijdig en het kan niet anders dan in het belang zijn der Nederlandsche Nijverheid, dat die wederzijdsche belangen zooveel mogelijk worden aangekweekt en versterkt. Als de winkelier voor het Nederlandsch Fabrikaat is gewonnen en daarvoor propaganda wil maken in woord en daad, dan wordt er veel bereikt. Is dit niet het geval, dan zullen, alle moeite, reclame en propaganda ten spijt, de producten onzer industrie niet de plaats in Nederland innemen, die zij kan beheerschen.

Om klanten te krijgen en ook te houden moet men steeds pogen ter wille te zijn. Daarin ligt immers ook het geheim der Duitsche expansie.

B. KNOL.

Zwolle, December 1916.

* * * * *

KLOKKEN- EN ORGELRAAD.

Zondag j.l. werd door Mr. Dr. J. C. Overvoorde, voorzitter van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond geinstalleerd de te Utrecht gevestigde Nederlandsche Klokken- en Orgelraad, door den Bond ingesteld als een commissie van advies betreffende klokken, klokkenspelen en orgels. De Bond ging uit van de overweging, dat voor onderhoud en restauratie van oude, en ook bij het bouwen van nieuwe instrumenten een onpartijdig zaakkundig lichaam bestaansrecht heeft, zoowel om toezicht te houden op de richtige uitvoering der bestekken, als om te waken tegen het onoordeelkundig aanbrengen van veranderingen, die onder het mom van verbeteringen niet steeds gewenschte modernisaties zouden kunnen zijn.

Ook meende de Bond dat een Raad nuttig zou kunnen zijn om belanghebbende industrieën te steunen in hun strijd tegen buitenlandsche concurrentie en tegen te gaan het opruimen van instrumenten, wier behoud uit het oogpunt van geschiedenis en kunst gewenscht is.

Om onder voorzitterschap van den heer B. A. J. van der Hegge Zijnen, adv.-ing. te Utrecht, en met medewerking van mr. H. Viotta als gedelegeerde der Regeering en Prof. Dr. W. Vogelsang als afgevaardigde van den Bond, werden bereid gevonden als leden van den Raad zitting te nemen de heeren A. Brom Jr., Hub. Cuypers, Jos. Th. J. Cuypers, J. W. Enschedé, Mgr. J. A. S. van Schaik, Dr. Johan Wagenaar en J. A. H. Wagenaar, die ieder voor zich muzikale en technische studies gemaakt hebben op het bijzondere gebied, waarop de Raad zich voorstelt werkzaam te zullen zijn.

* * * * *

TENTOONSTELLING TE SOERABAIA.

Op initiatief van de Nederlandsche Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen en in samenwerking met andere lichamen, waaronder onze Vereeniging, is eene commissie gevormd ter voorbereiding van eene Nederlandsche inzending aan de „Algemeene Tentoonstelling van Nederlandsch-Indische Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid te Soerabaia in 1919".

Voorzitter dezer commissie is de heer Th. F. A. Delprat, secretaris de heer H. A. Crommelin.

De Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" wordt in het Eere-Comité vertegenwoordigd door den voorzitter, den heer Jhr. C. W. F. C. van Lidth de Jeude, en in de commissie door den heer H. F. R. Snoek, secretaris-penningmeester.

Het secretariaat is gevestigd te 's-Gravenhage, Van Stolkweg 11.

* * * * *

DE N. O. T. EN HET CONTROLE-MERK.

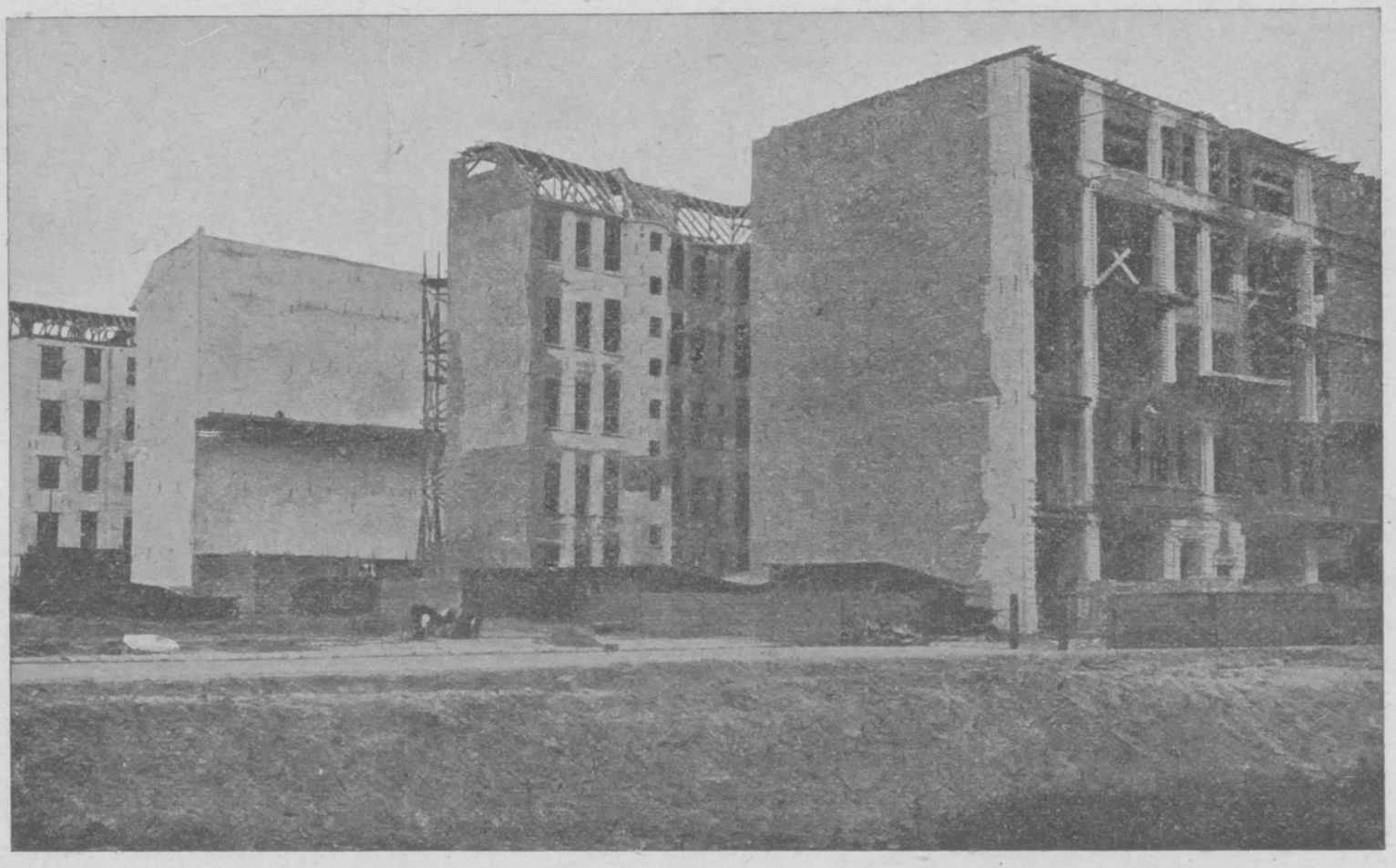
Het Bestuur der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" vestigt de aandacht van fabrikanten er op, dat — na ingewonnen informatie bij de sub-Commissie A der N.O.T. — de formaliteiten betreffende den uitvoer hunner artikelen zeer worden vereenvoudigd, indien de fabrikant gerechtigd is het contrôlemerk der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" te voeren.

Aanvraag-formulieren tot het bekomen der vergunning tot het voeren van het contrôlemerk zijn verkrijgbaar aan het Secretariaat der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", Mariastraat 25, Den Haag.

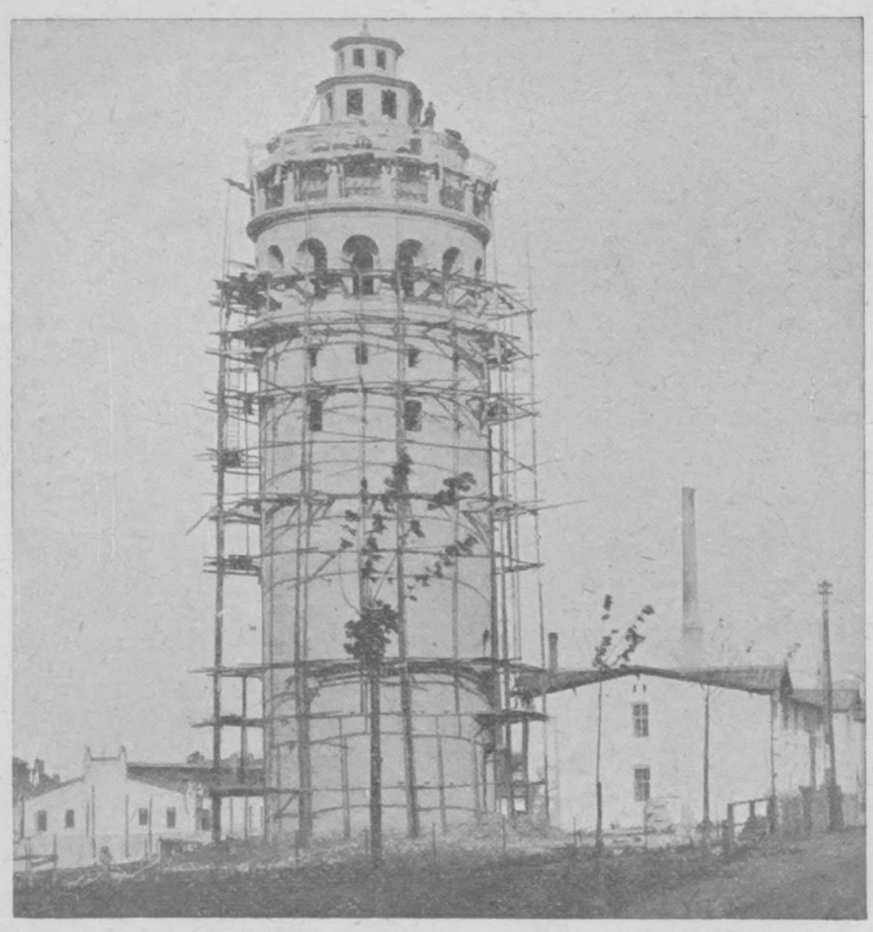
OVER KALKZANDSTEEN.

II.

Gaat men de geschiedenis der laatste jaren na, zoo valt te constateeren, dat kalkzandsteen aan waardeering wint, zoodat hij steeds meer van overheidswege voor kelders en trasraam wordt toegelaten waar vroeger slechts klinkers (d.i. de beste baksteensoort), mochten worden toegepast. Tot meerdere waardeering van dit materiaal droeg in hooge mate bij een in 1911 verschenen verslag der Regeeringscommissie tot onderzoek van kalkzandsteen. Dit uitvoerig verslag, dat 263 bladzijden beslaat, is een lijvig rapport eener commissie waarin mannen als J. W. C. Tellegen, J. van Hasselt, eenige professoren der Technische Hoogeschool, etc. zitting hadden. Dit onderzoek werd indertijd op verzoek der Industrie zelve ingesteld, die prijs stelde op objectieve beoordeeling van hoogstaande mannen. Voor vele doeleinden, als landhuizen, villa's, fabrieken, pakhuizen, etc. is dit materiaal in hooge mate geschikt. Voor stadsgevels eigent het zich door zijne witte kleur minder, doch komt in een straat nog geen 10 % van de te bezigen steen in 't zicht, zoodat men ook daar kalkzandsteen toepast met een gevel van baksteen. Ook voor bepleisterde gebouwen is dit materiaal aangewezen en worden b.v. te Berlijn, waar bijna alle huizen „verputzt" worden, jaarlijks eenige honderd millioenen steen op die wijze aangewend.

Huizen in aanbouw te Berlijn, geheel of gedeeltelijk van kalkzandsteen; in het laatste geval deze steen in peilers en onder de draagpunten van balken.

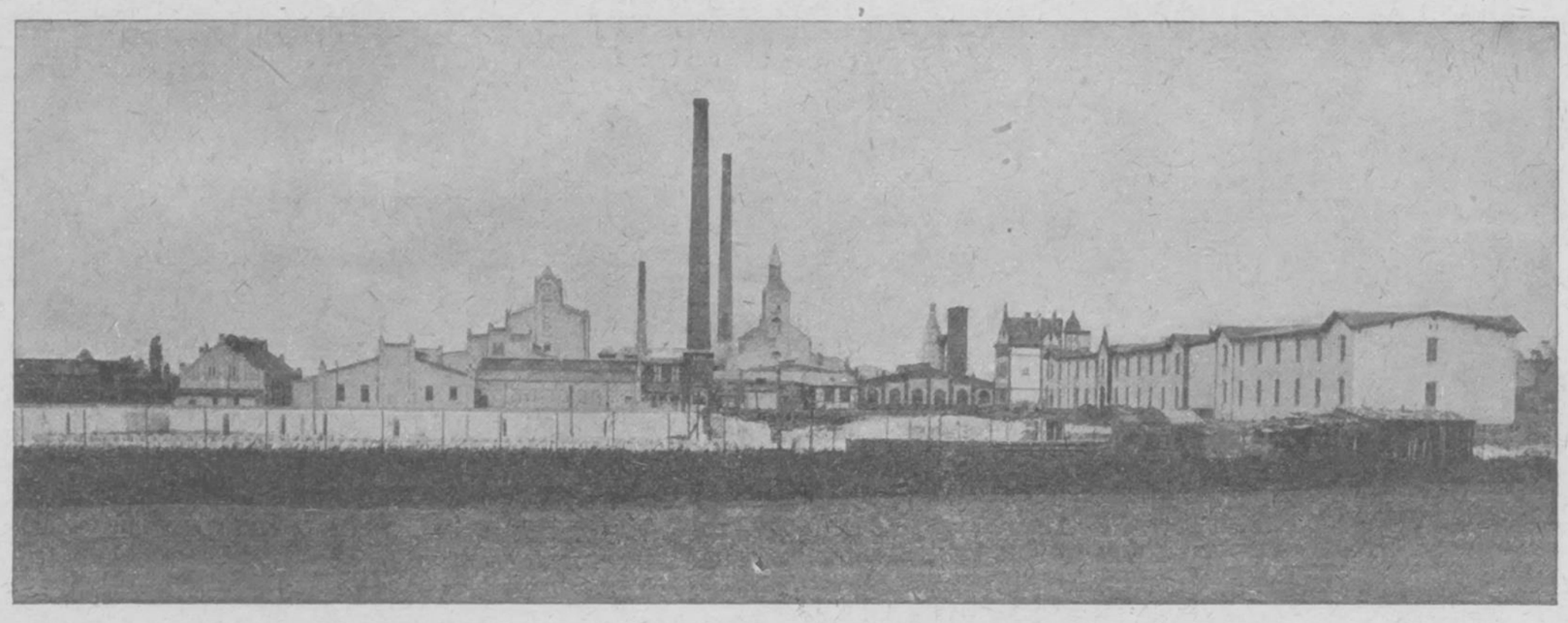
Watertoren van kalkzandsteen bij Berlijn.

Nevenstaande plaat geeft een bouw te Berlijn weer, waar de steen beportland werd. Frappant is hierbij, dat onder draagpunten en voor trasraam vrij algemeen goedkoopheidshalve kalkzandsteen wordt gebruikt, daar de overheid hiervoor de dure klinker van baksteen of kalkzandsteen voorschrijft.

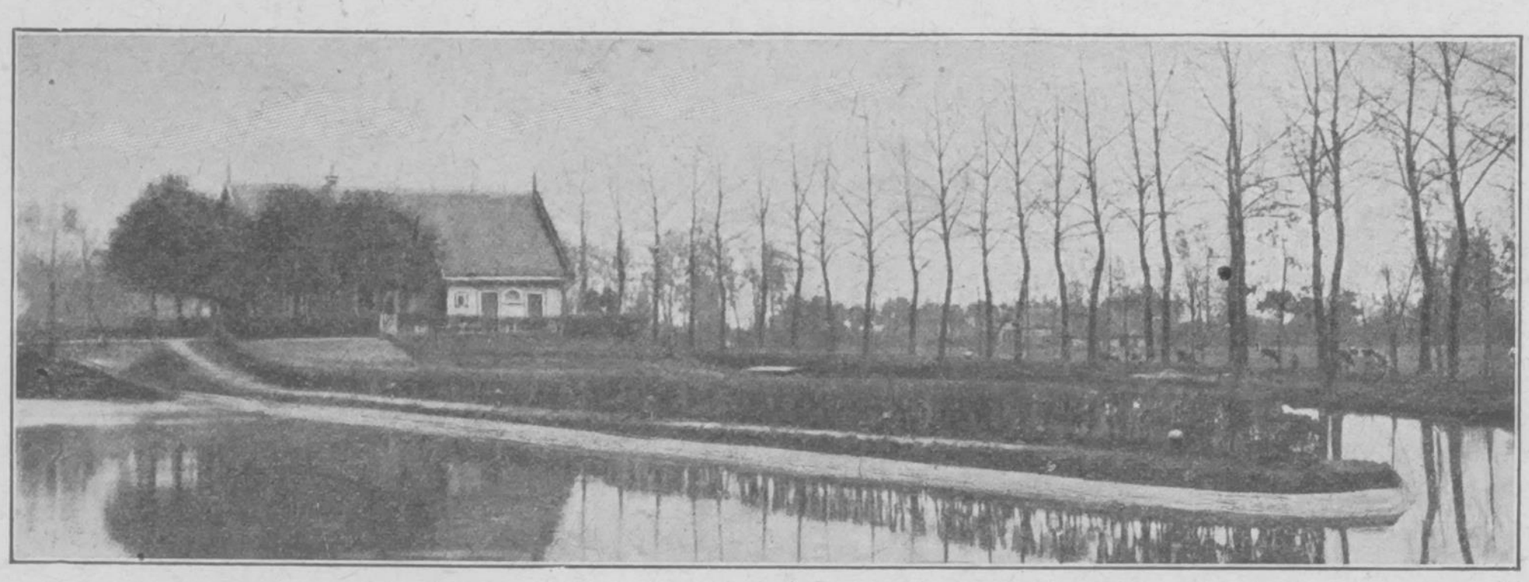
Tevens geven we een afbeelding van toepassing van kalkzandsteen voor walbeschoeiïng, voor welk veeleischend doel de fabriek

„Albino" reeds 4 keer haar product leverde.

Ofschoon men van de kalkzandsteenindustrie groote verwachtingen had en zelfs voor voorbijstreven der aloude baksteenindustrie werd gevreesd, laat zich voorzien, dat, al zal de kalkzandsteen zijn plaats aan de markt handhaven en aan appreciatie winnen, toch nooit aan eene overvleugeling van den baksteen zal worden gedacht. De grondstof kalk en zand komt duurder dan klei, terwijl het feit, dat alle machines doorloopend met zand in contact zijn, aanleiding geeft tot enorme slijtages en dus groote sommen voor onderhoud en vernieuwing eischen. Te verwachten is, dat beide industrieën verder vreedzaam naast elkaar zullen blijven bestaan.

Fabriek te Niederlehme bij Berlijn met een jaarproductie van ruim 120 millioen kalkzandsteen.

Walbeschoeiïng van kalkzandsteen langs de Drentsche hoofdvaart
(reeds vier keer door het Rijk toegepast).

DE RIETINDUSTRIE.

Onder de specifiek Nederlandsche bodemproducten neemt ook het riet een voorname plaats in.

Behalve in de Hongaarsche poesta's en de moerassengebieden van Rusland komt in het overige Europa het riet slechts sporadisch voor en sinds eeuwen worden de Europeesche landen hoofdzakelijk van uit Nederland en Hongarije van riet voorzien. Wel is waar treft men bijna overal langs de oevers van poelen en plassen riet aan, doch dit riet is wegens zijn geringe lengte niet voor industrieele doeleinden geschikt en kan in sommige gevallen hoogstens tot dakbedekking benut worden.

Het riet, dat verwerkt wordt tot tuinders- en steenbakkers-matten en hetwelk voor bouwkundige doeleinden wordt geweven, moet een lengte van circa 2 meter hebben en bovendien aan eischen van stevigheid voldoen.

Voor Nederland is de Biesbosch de streek, vanwaar het riet afkomstig is, dat tot bovengenoemde doeleinden wordt benut, en de hoeveelheid riet, die in deze streek jaarlijks wordt gesneden, is zeer belangrijk en kan op 6 à 700,000 bos geschat worden, waarvan elke bos een omvang van 60 à 80 cM. heeft.

Dit riet wordt deels naar het buitenland geexporteerd, deels in Nederland door de stucadoors voor plafonneering gebezigd, doch gaat ook voor een groot gedeelte naar de mattenfabrieken voor de vervaardiging van rietmatten, terwijl in de

laatste jaren enkele nieuwe industrieën zijn opgericht, die rietweefsels fabriceeren voor plafondbedekkingen en isolatie in bouwwerken.

Mattenmakerijen, die rietmatten vervaardigen ten dienste van beschutting der broeikassen in het tuindersbedrijf en afdekking der versch gebakken steenen aan de steenfabrieken, worden in Nederland een 25-tal aangetroffen. De meeste dezer rietmatterijen zijn in de provincie Zuid-Holland, voornamelijk langs den Hollandschen IJsel, deels ook in Noord-Brabant en Gelderland, in de nabijheid van den Biesbosch gevestigd.

Vele dezer mattenfabrieken leiden echter een kwijnend bestaan en dit is voor een groot deel te wijten aan de eigenaardige toestanden, die in dat bedrijf heerschen.

De orders, welke van Februari tot April moeten worden uitgevoerd, worden nl. reeds in Juli en Augustus van het voorafgaande jaar opgenomen en alsdan worden ook de prijzen bepaald, waartoe de bestelde matten geleverd zullen worden.

De marktprijs van het riet is echter aan groote schommelingen onderhevig en hangt voornamelijk af van de hoegrootheid van den export naar Duitschland.

Duitschland is namelijk een groot afnemer van riet, doch de prijzen, welke dit land besteedt, worden weder grootendeels bepaald door den meer of minder belangrijken aanvoer uit Hongarije.

Het riet in Hongarije, dat in groote plassen groeit, kan slechts op een bepaalden tijd in den winter gesneden worden en dit snijden kan alléén plaats hebben als de plassen zijn dichtgevroren en het riet dus gemakkelijk bereikt kan worden. Wanneer nu de vorst niet tijdig genoeg invalt, kan het snijden van het riet niet op den geschikten tijd geschieden, waarna het waardeloos wordt.

Is de aanvoer uit Hongarije groot, dan vermindert natuurlijk de Duitsche behoefte aan Nederlandsch riet en dalen de prijzen, doch wanneer uit Hongarije slechts weinig riet bekomen kan worden, koopen de Duitsche firma's belangrijke hoeveelheden hier te lande aan en stijgt de prijs in Nederland tengevolge van de groote buitenlandsche vraag.

Zeer dikwijls komt het dan ook voor, dat de mattenfabrikanten den verkoopsprijs hunner producten hebben gebaseerd op een rietprijs van b.v. 25 cents per bos, terwijl deze prijs dan eenigen tijd later tot 40 à 50 cents stijgt en de fabrikanten gedwongen zijn het benoodigde riet tot deze hooge prijzen in te koopen. De verkoopsprijzen van de matten zijn intusschen reeds bepaald en op deze wijze zijn de fabrikanten dikwijls verplicht hunne matten te leveren tot prijzen, welke de productiekosten niet of ternauwernood dekken!

De meeste fabrikanten zijn ook weder niet in staat om van een tijdelijken bijzonder lagen marktprijs van het riet te profiteeren, door alsdan hun voorloopige behoefte te dekken, omdat het grootste deel van hun bedrijfskapitaal in boekvorderingen is vastgelegd en zij op het gunstige tijdstip dikwijls niet over de noodige finantieele middelen beschikken!

Zulks vindt alweder zijn oorzaak in de eigenaardige gewoonte, die in deze industrie heerscht, om de betaling door de cliëntèle voor de geleverde rietmatten eerst een half jaar nà de levering te doen geschieden!

Een nadeelig gevolg van deze gewoonte is tevens, dat de mattenfabrikanten voor een groot deel afhangen van de meer of minder gunstige uitkomsten in het tuindersbedrijf. Hebben de tuinders een slecht jaar gehad, dan moet de mattenfabrikant maanden langer op zijn geld wachten, ja, kan hij dikwijls een deel zijner vorderingen als oninbaar afschrijven.

Gebrek aan samenwerking onder de fabrikanten is de oorzaak, dat deze eigenaardige en schadelijke gebruiken niet reeds lang zijn afgeschaft en de mattenindustrie niet weder tot haar ouden bloei is teruggebracht.

Wanneer de mattenfabrikanten gezamenlijk overeenkwamen, om de verkoopsprijzen hunner fabrikaten b.v. in Januari te bepalen en de betalingen hunner cliëntèle vast te stellen op één maand na de levering, dan zouden zij niet zoozeer van de schommelingen der rietprijzen afhankelijk zijn, en bovendien meer geregeld over de noodige finantieele middelen beschikken, om zich krachtiger ook op den export toe te leggen.

Terwijl nl. de uitvoer van rietmatten thans betrekkelijk gering is, kan in verschillende landen voor tuinders- en steenbakkers-matten een flink afzetgebied verworven worden, en wanneer de Nederlandsche rietmatten-fabrikanten zich méér op den export toelegden, zouden zij daardoor hunne productie belangrijk kunnen uitbreiden en zou het Nederlandsche riet ook grootendeels in Nederland kunnen worden verwerkt, waardoor de rietprijzen niet meer in zoo'n sterke mate van de Duitsche vraag afhankelijk zouden zijn, als thans het geval is, nu in Nederland bij lange na geen plaatsing kan worden gevonden voor den geheelen voorraad riet, welke het eigen land oplevert!

Naast de fabrieken van tuinders- en steenbakkers-matten bestaan er in Nederland, zooals wij reeds terloops hierboven hebben opgemerkt, nog enkele industrieën, welke bouwweefsels op de markt brengen.

Deze bouwweefsels bestaan uit twee of drie lagen riet, welke boven elkander geplaatst en door middel van gegalvaniseerd ijzerdraad en jutetouw tezamen geweven zijn. Het gebruik dezer rietweefsels ten dienste van plafoneering in gebouwen brengt een groote kostenbesparing mede, daar bij aanwending van deze weefsels de houten rachters voor de plafonds overbodig worden.

Bovendien worden deze rietweefsels thans meer en meer aangewend ter isolatie van wanden en in betonnen vloeren daar het gebleken is, dat de rietweefsels een uitstekend geluiddempend materiaal vormen.

Den laatsten tijd zijn er ook nog andere industrieën opgericht, welke riet verwerken, doch deze bedrijven dragen hoogstwaarschijnlijk slechts een tijdelijk karakter.

Er is n.l. geconstateerd, dat het riet een zetmeelgehalte van 35 à 40 % bevat en, bij de thans heerschende veevoeder-schaarschte, in gemalen toestand als mengmiddel door andere voederstoffen gebezigd kan worden.

Aanvankelijk had men echter met groote bezwaren te kampen, daar het riet niet gemakkelijk tot poeder te vermalen bleek te zijn, doch thans kunnen deze bezwaren grootendeels als overwonnen worden beschouwd, en houden zich reeds een tiental industrieën met het malen van riet onledig en wordt het „rietmeel" bij groote kwantums afgeleverd, ten einde als mengmiddel voor veevoeder te worden gebezigd.

't Is echter hoogst waarschijnlijk, dat deze maalindustrieën na den oorlog weder zullen verdwijnen, wanneer de aanvoer van veevoeder weder in ruimere mate zal plaats hebben en de prijzen der gewone voeder-artikelen tot hun normale niveau gedaald zijn, tenzij de alsdan geldende verkoopsprijzen in verhouding tot de productiekosten voor het „rietmeel" nog een loonend bedrijf mogelijk zullen maken

D.

DE HOLLANDSCHE DRAAD- EN KABELFABRIEK.

De Hollandsche Draad- en Kabelfabriek te Amsterdam bericht ons, dat zij haar nieuwe koper-trekkerij en vertinnerij in werking gebracht heeft. Hiermede is, vervolgt zij, de Nederlandsche nijver-

heid weder iets minder afhankelijk van het buitenland geworden en dit is van belang voor een breederen kring dan deze fabriek alleen.

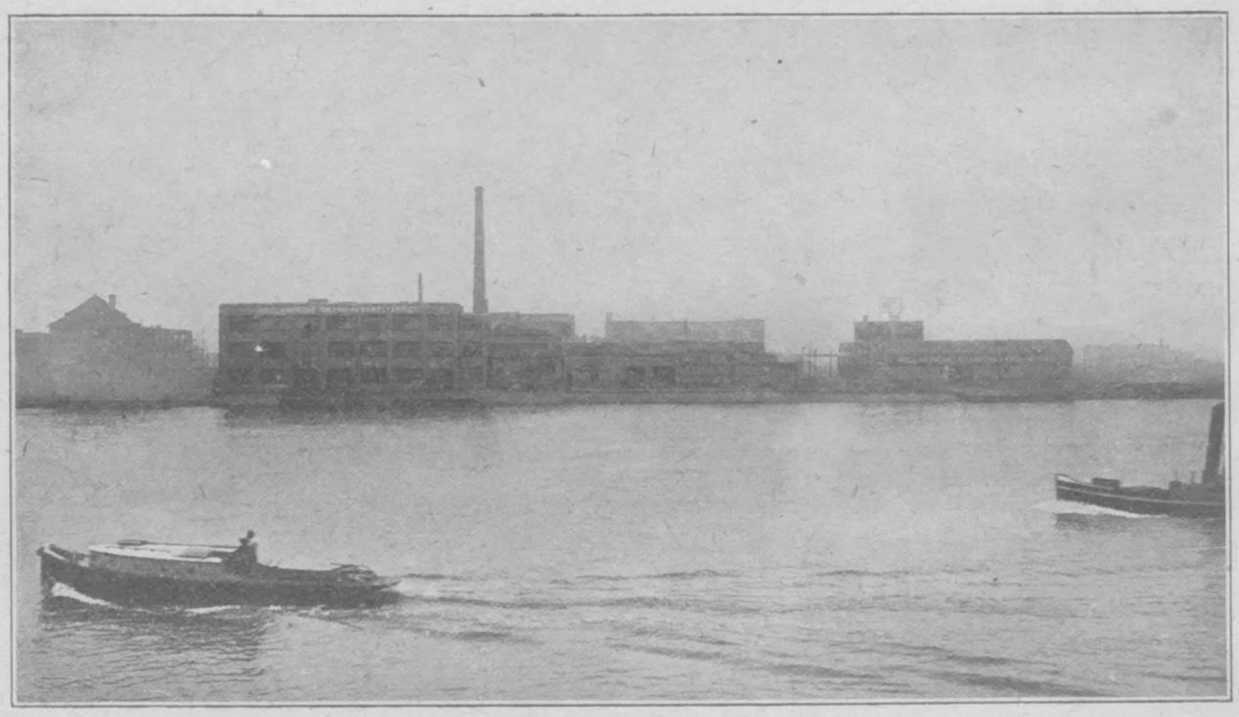
Vóór 1911, het jaar van in werking treden der fabriek, kwam het electrische installatie draad, z.g. gummiader en het snoer geheel uit Duitschland en Engeland.

Sindsdien werd een steeds grooter gedeelte van het stijgende verbruik hier te lande van de inheemsche fabriek betrokken, *wier draad* (dit voor leeken welke willen nazien of de draad in hun installatie van Nederlandsch fabrikaat is of niet) *steeds kenbaar is door een roodzwarte katoenen draad dadelijk onder het buitenste beschermend omhulsel liggend.*

Het belang van een krachtige eigen industrie bleek ook op dit gebied weer het duidelijkst bij het uitbreken van den oorlog.

Tot export nijverheid ontwikkeld door het „dumpen" speciaal der Duitsche fabrieken op de Nederlandsche markt, waardoor haar aandacht op andere markten werd gevestigd, had de Hollandsche Draad- en Kabelfabriek een productievermogen gekregen grooter dan de behoefte van het eigen land, zoodat zij in staat was aan de vraag te voldoen welke ontstond toen de aanvoer uit het buitenland uitbleef. Hoe het er zonder een eigen fabriek in ons land zoude uitgezien hebben met den aanvoer van draad en snoer, deze onmisbare onderdeelen van elke electrische installatie, is gemakkelijk vast te stellen door een vergelijking met Noorwegen, waar geen fabriek bestond en waar, vanaf het uitbreken van den oorlog, zeer groote schaarschte in dit contrabande-artikel heeft bestaan.

Geheel voldoende was echter ook hier te lande

de voorziening niet. Door de prijspolitiek van het Duitsche koperkartel was het vóór den oorlog veel voordeeliger daar het op maat getrokken en vertinde koperdraad te koopen, dan dit zelf te vervaardigen, zoodat de Hollandsche Draad- en Kabelfabriek, ondanks haar voortdurend uitbreiden, geen eigen kopertrekkerij oprichtte.

Het onvoorzien gevolg hiervan was, dat toen door den oorlog de koperaanvoer aan bijzondere moeilijkheden onderworpen werd, het voorkwam dat de kopervoorraad op zichzelf wel voldoende was, doch dat de op een gegeven oogenblik benoodigde afmetingen niet voorradig bleken te zijn. Men moest zich dan met bijkomende maten tevreden stellen.

Daarom werd besloten tot het oprichten van een eigen trekkerij en vertinnerij, waardoor het koperdraad, zooals de koperwalswerken het leveren, het z.g. walsdraad, het uitgangspunt der vervaardiging zoude worden. De fabricage werd dus onafhankelijk van de afmetingen van het aankomende koperdraad.

Hierbij was het opstellen van enkele trekmachines, waartoe andere industrieën noodgedwongen hier te lande reeds gedurende den oorlog zijn overgegaan, niet voldoende.

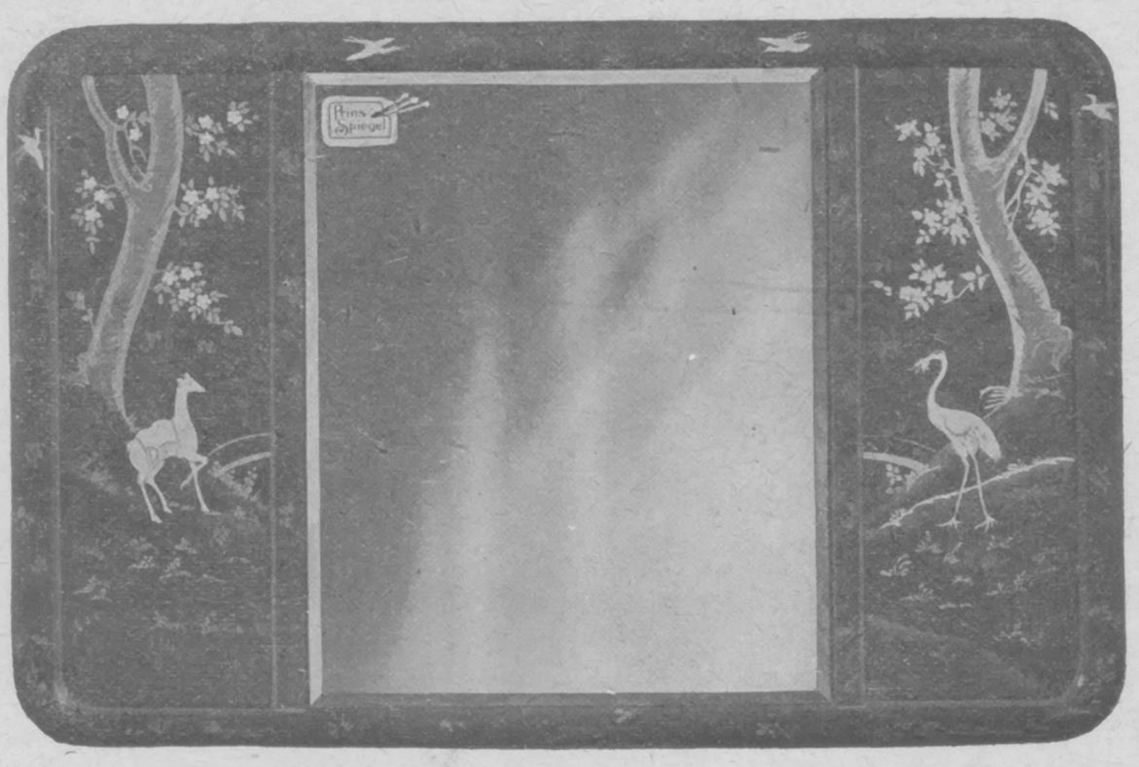
Het geweldige koperverbruik der fabriek eischte het bouwen van een volledig bedrijf, wilde eenig werkelijk succes bereikt worden en aangezien de benoodigde machines zelf tot contrabande waren verklaard, waren hieraan de grootste moeilijkheden verbonden.

Nu echter zijn alle bezwaren overwonnen en is de eerste draadvertinnerij en de grootste kopertrekkerij hier te lande in werking gekomen, welke ook voor derden al of niet vertind koperdraad in groote hoeveelheden zal kunnen leveren, al zal gedurende de tegenwoordige schaarschte aan koper voorloopig het trekken en vertinnen voor derden slechts in loon kunnen geschieden.

Het grootste algemeene voordeel aan het gereed komen der trekkerij verbonden, in het bijzonder nu de aanvoer van grondstoffen steeds moeilijker wordt, is echter wel dat walsdraad gemakkelijker en vlugger te verkrijgen is dan op maat getrokken en vertind koperdraad. Dit wordt wel het duidelijkst geïllustreerd door het feit dat de nieuwe trekkerij dadelijk kan beginnen met het verwerken van een groote partij walsdraad, waardoor de fabriek spoedig een einde hoopt te maken aan het heerschende gebrek aan electrisch installatiedraad, terwijl honderden tonnen vertind koperdraad, besteld lang voor deze partij walsdraad, nog steeds niet zijn geleverd.

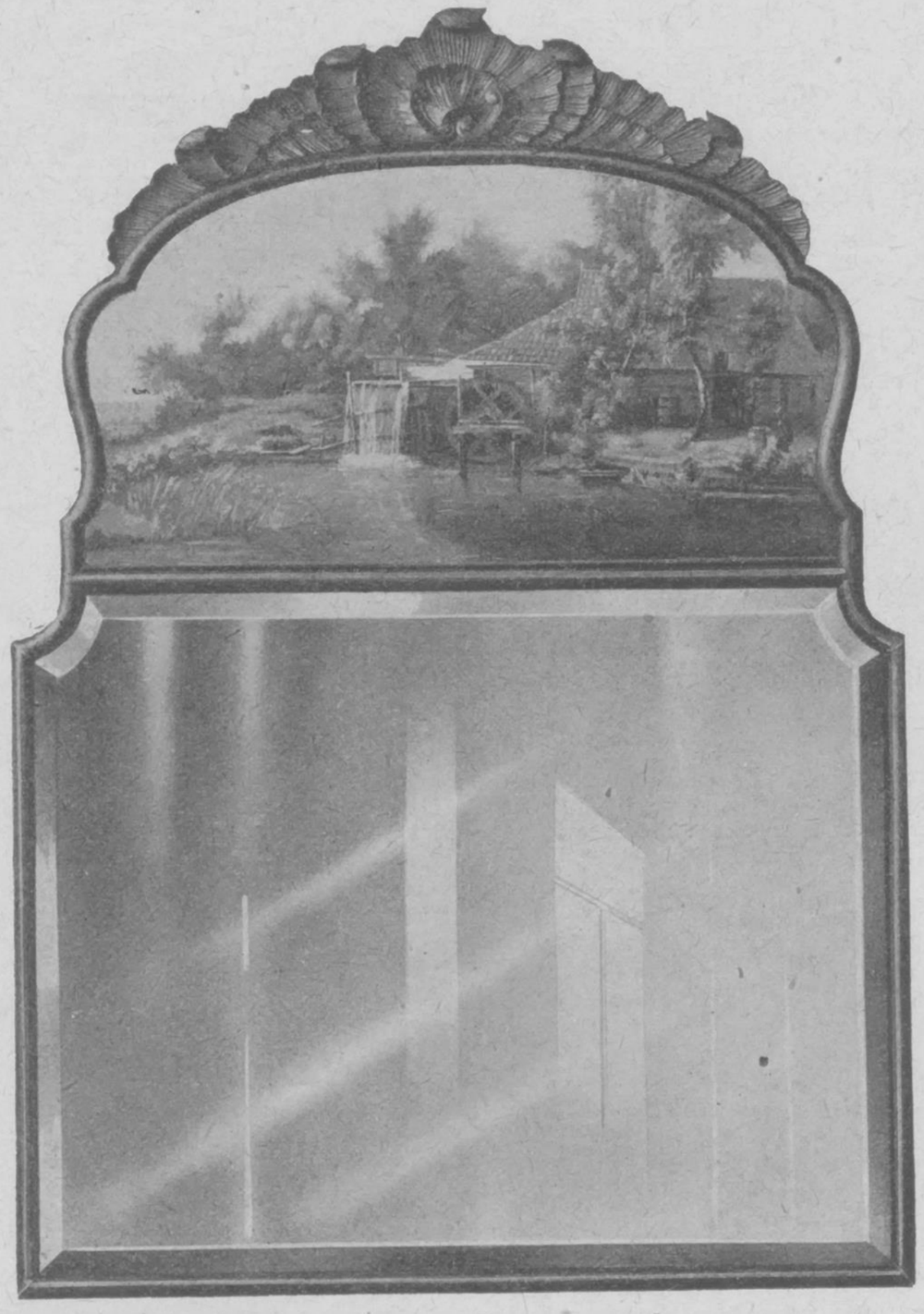
EEN NIEUW SOORT SPIEGELS VAN „NEDERLANDSCH FABRIKAAT".

De directie der Spiegelfabriek Max Prins, Amsterdam—Haarlem deelt mede in het artikel spiegels iets nieuws te brengen. Als grondgedachte bij den spiegel als kamer-décoratie heeft bij haar voorgezeten het feit, dat de spiegel niet de geheele oppervlakte van den schoorsteen mag beslaan. Het spiegelglas mag niet hooger zijn dan circa één Meter boven den schoorsteenmantel uitstekend. De overtollige ruimte boven de spiegellijst wenscht zij gedeeltelijk met een schilderstuk aan te vullen. Dit schilderij moet bij voorkeur een goed doorwerkt schilderstuk zijn, geen kunstdruk, doch een uit de hand in olieverf geschilderd schilderij. De firma Prins heeft in hare ateliers bekwame kunstschilders, die deze schilderijen weten te vervaardigen, tegen betrekkelijk lagen prijs. De opzet is een zoodanige, dat men voor niet te hoogen prijs iets goeds kan verkrijgen. Daarbij zijn de spiegellijsten zoodanig geconstrueerd, dat het schilderstuk met den spiegel een geheel vormt. Deze spiegels worden gemaakt in stijlen, passend bij de thans veel gevraagde Oud-Hollandsche en Oud-Engelsche stijlen, als

Hepple White, Queen Anne, Jacobean, Chippendale, etc.

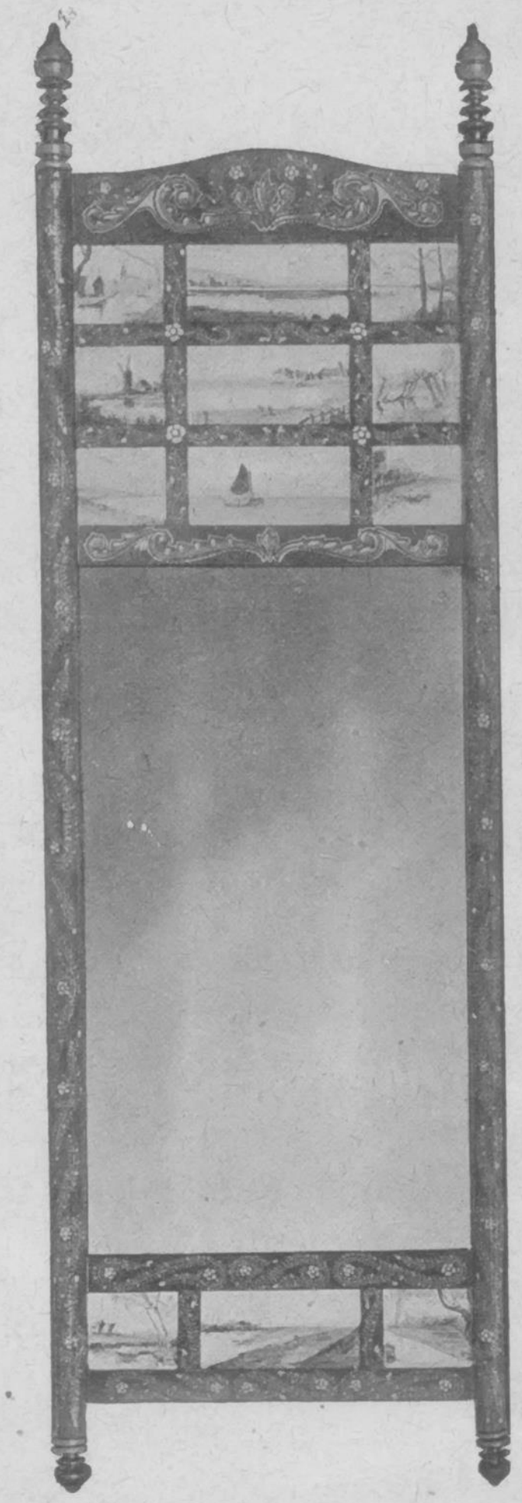
Verder brengt de Firma volgens hare mededeeling op het gebied van ornamentatie iets geheel

nieuws. Tot dusverre toch werden de lijsten der spiegels veelal voorzien van gipsornamenten, die de firma Prins geheel uitgeschakeld heeft. In plaats hiervan worden de lijsten van fraai geschilderde decoraties voorzien.

De geheele decoratie is onder glazuur aangebracht, zonder dat het warme koloriet daaronder te lijden heeft. Het onder glazuur brengen der decoratie maakt de lijsten standhoudend en afwaschbaar. Men vindt in deze gedecoreerde spiegels modellen voor huiskamers, salons, boudoirs, kantoren, kinderkamers, restaurants en slaapkamers, alle voorzien van bij de desbetreffende omgeving passende décors. Deze spiegels worden onder den naam van „Prins Spiegels" in den handel gebracht en is deze naam wettig ingeschreven.

De slaapkamerspiegels zijn alle van bloemstukken voorzien in natuurlijke kleuren. Verder zijn er gedecoreerde spiegels, passend bij zoogenaamde Engelsche cretonnes.

Wanneer nu nog gewezen wordt op de Japansche Décors, Spiegels voor Serres, Spiegels in Delftsch Blauw voor Keukens, Ovale gedecoreerde Spiegels in Saksisch porselein, kan men zich voorstellen, dat al die soorten onmogelijk op de Jaarbeurs tentoongesteld kunnen worden. De beschikbare ruimte toch zoude zulks niet toelaten.

Het is dan ook raadzaam, om de Permanente Tentoonstelling, door de firma aan de O.Z. Voorburgwal 149 te Amsterdam georganiseerd, te gaan bezichtigen, waar van de verschillende soorten een overzicht kan worden verkregen.

GRONDSTOFFEN.

De heer J. J. B. J. Jerôme Bouvy, glasfabrikant, Singel 146, Dordrecht, stelt zich beschikbaar fabrikanten te helpen aan grondstoffen.

Het verdient aanbeveling dat zij, die zich tot den heer Bouvy wenden, direct zooveel mogelijk gegevens en, indien mogelijk, ook monsters zenden ter vermijding van noodelooze correspondentie.

Aangezien het dikwijls gebleken is, dat de prijzen van verschillende grondstoffen belangrijk stegen, nadat het algemeen bekend was geworden, dat aan die grondstoffen gebrek bestond, is het van zeer veel belang dat hiermede rekening wordt gehouden.

De heer Bouvy heeft verschillende fabrikanten reeds aan de volgende grondstoffen geholpen:

Aluin, China Clay, Chloorkalk, Caustic Soda, Gehydrateerde Potasch, Glauberzout, Glycerine, Hars, Kleurstoffen, Koper, Karbolzuur in kristallen, Ongebluschte Kalk, Potasch, Potloodgraphiet, Salicyl Acid, Smeltkroezen, Soda, Verfstoffen, Vilt, Zand, Zoutzuur, Zwavelzuur.

* * *

Verschillende malen wordt gevraagd naar cement. De aandacht wordt er daarom op gevestigd dat, wanneer cement niet noodig is voor gewapend beton, in de meeste gevallen tras gebruikt kan worden om te metselen, indien tras in gepaste verhouding met kalk vermengd wordt (liefst dooreen gemalen). Daar in Nederland weinig cement aanwezig is, kan het van belang zijn er op te wijzen, dat voldoende tras aanwezig is. Door den heer Bouvy zijn firma's tot elkander gebracht, die cement gekocht hadden voor gewoon metselwerk en dit nu hebben overgedaan aan firma's, die cement voor betonwerk noodig hadden.

WINTERSPORT.

„Nog houdt het schrikk'lijk pleit
Van ijs en vriezen stand,
Nog waait de Oostenwind
Verstarrend over 't land
En stolt de wat'ren en de stroomen.
Heel Holland juicht en jeunt en rijdt,
Heel Holland is op schaats en vrijt,
Voelt zich den druk ontkomen."

„IJs." Is er een Hollandsch woord, dat meer direct spreekt tot het Hollandsche hart! „IJs" dat is een vreugde en vrijheid en kracht en gezondheid! „IJs" is levensblijheid, verbroedering! „IJs" heft de afstanden op en wischt het standenverschil uit; „ijs" brengt eenvoud terug onder de menschheid en wekt dat zoo hoog geprezen gevoel van „saamhoorigheid en lotsgemeenschap". „IJs" maakt den Hollander weer nationaal! „IJs" wekt durf gepaard aan bedachtzaamheid. „IJs" maakt de allerjongste jeugd „oud genoeg" en de alleroudste ouderdom „jong genoeg" om het te wagen. Alles tusschen drie en tachtig bindt de schaatsen onder en scharrelt en zwiert en sliert en „legt op" en „legt ereis an" en vergeet het werk en geniet.... „IJs", al bijna slechts een begrip voor de menschen van dezen tijd, is plotseling weer blijde werkelijkheid. En de ouden vertellen weer van „'t jaar zooveel", toen het er „zóó dik" in lag, en dat ze met Paschen nog eieren tikten op het ijs! En de jongeren, die dat verleden jaar nog aannamen als „een verhaal van grootvader uit den tijd toen alles gebeurde in den overtreffenden trap", zij gelooven het nu weer gretig en rekenen uit, of zij ook misschien met Paschen nog niet.... maar neen, Paschen is nog zoo ver.... maar je kunt het toch niet weten. Grootvader heeft het in zijn tijd toch meegemaakt en het is een tijd van onbegrensde mogelijkheden ook op natuurgebied, niet waar? En hoopvol kijken ze naar den thermometer en loopen van daar naar den barometer en weer terug naar den thermometer. En als maar 't kleinste wolkje dreigt of de zon zich even laat zien en de lucht breekt, dan vreezen zij met groote vreeze! Want het ligt er nu eenmaal in, het ijs! En wat voor ijs! Nu eens niet dat ijs, dat drabbige, zachte, onbetrouwbare ijs van de kwakkelwinters, die *zij* kennen, dat ijs van één dag, dat ijs van teleurgestelde verwachtingen, dat ijs voor stompe schaatsen, omdat het zoo zacht en het slijpen toch wel niet de moeite waard zal zijn, dat ijs voor oude en geleende schaatsen, omdat het voor koopen toch te kort duurt!

Neen, wij hebben het echte, het Hollandsche ijs, het harde, het gladde, rotsvaste, het trouwe ijs! Het ijs dat duurt, het officieel goede en berijdbare ijs. Het ijs dat blijft en ook onbegrensde mogelijkheden biedt voor amateurs en beroepsrijders, aspirant-harddravers en aspireerende jeugd! De ijsclubs vieren hoogtij en de ijsbonden in alle kwartieren, Holland's Noorder-, Zuider-, Wester- en Oosterkwartier worden organisaties van gewicht. De hooge hoeden met gekleurde linten der keurmeesters, de korte broeken, worden voor den dag gehaald en met het ambtskleed wordt ook de waardigheid der functie aangetrokken. Ziet ze zwieren op de nog voor ieder afgezette baan, waar straks om het kampioenschap en om den prijs zal worden gekampt. Met rustige, gewichtige gezichten overzien zij het terrein hunner werkzaamheden en het kijkend publiek ziet zich, bij gebrek aan iets beters, zat aan hunne waardigheid. Want ook voor het kijkend publiek, dat niet rijdt, biedt het ijs allerlei geneuchten. Allereerst de frissche wandelingen naar de banen, om van het queue maken bij de trams nu maar niet te gewagen. Er is nu een doel, dat tot uitgaan opwekt degenen, die anders om de kou misschien wel thuis bleven. Daar is het gevoel van saamhoorigheid al weer in het aaneengesloten opgaan naar hetzelfde doel. Daar is het gevoel van trotschheid, als men verwanten en kennissen een extra-mooi baantje over ziet maken, alsof men er deel aan had. Daar is het gevoel van medelijden voor wat lijdt onder deze geweldige koude, een gevoel dat de harten en de beurzen openzet en dat menigen stakker of baanveger ten goede komt. Er is vreugde en mildheid, pittige opgewektheid onder de massa! Gij voelt er u als vanzelf door aangestoken en volgt haast onbewust den stroom van toeschouwers. Maar gij gaat er niet alleen heen om te zien, te genieten. Gij loopt rond met het idée dat er in het wereldgebeuren wel haast niets is, dat niet ondergeschikt te maken is aan de propaganda van het streven, dat gij voorstaat, het streven van het wekken van de belangstelling in en het gebruik van „Nederlandsch Fabrikaat"! Gij wilt uw wandeling voor dat doel productief maken en het komt u voor dat hier, in deze Hollandsche sport bij uitnemendheid, een arbeidsveld braak ligt van onafzienbare ruimte.

Het begon al dadelijk thuis, niet waar? Gij wildet u extra warm kleeden. Een ijsmuts, een wollen das, grove wollen handschoenen; gij hadt er niet op gerekend ze dezen winter noodig te hebben en moest ze dus aanschaffen. Gij vraagt ze natuurlijk in Nederlandsch fabrikaat, en slobkousen is ook geen overdaad! Wat salmiak of hoesttabletten om de keel vochtig te houden wilt ge ook medenemen, van een Hollandsche fabriek natuurlijk. Zoo toegerust onderneemt gij den tocht. Gij herkent de ijsbaan al van verre aan de vele vlaggen, waarmede zij is afgezet, en bedenkt dat de Hollandsche fabrieken van vlaggedoek dit jaar ook wel extra orders zullen hebben, want 't zijn niet alleen de nationale kleuren, die gij ziet, maar ook de plaatselijke vlaggen en de vanen der ijsclubs. De touwen, die de banen voor de hardrijders afpalen, zullen ook wel uit onze bekende touwslagerijen betrokken worden

dat spreekt van zelf. Dan staat daar dat heele leger van baanvegers gereed met hunne wapens, de bezems en de baanschuivers. Bezems en stokken natuurlijk Nederlandsch fabrikaat. En is het noodig te zeggen, dat de schaatsen voor het overgroote deel nog de oude Friesche blokjes zijn, waarop ook gij het leerdet, de IJlster fijne ijzers! En met kennersoog keurt gij ze, kijkt langs het ijzer met één oog dicht, toetst met den vinger den kant op zijn scherpte, keurt het hak- en zoolleder, de riemen, de gespen, de banden. Ja, die Friesche schaatsen, dat is toch maar je ware! Gij kunt ze ieder aanbevelen. O, ge ziet natuurlijk ook wel de Amerikaansche, die moderne, die haast heele schoenen zijn, of andere, die geheel onder den voet verdwijnen en slechts met een schroefje in den hak bevestigd zijn! Maar dat is toch voor den waren rijder het echte niet. Zij zullen het Nederlandsch fabrikaat niet van de markt verdringen, en nog eens weer streelt uw oog het heele samenstel, dat de schaats uitmaakt, en van elk onderdeel weet gij, dat Holland het leveren kan. En wat al handen geeft dat werk! Alleen al de schaats! O, 't is toch wel heilzaam, die wintersport, niet alleen tot vernietiging van ziektekiemen, maar tot opwekken van energie die werk geeft. Want naast den schaatsenfabrikant, den lederfabrikant en den bandwever, krijgen ook de schoenmakers extra werk. Gij kunt toch niet rijden op schoenen, waar iets aan hapert! En de echte rijder versmaadt dikke en zware kleeding. Een lichte wollen trui, niet waar, voor heeren zoowel als voor dames, is *je* kleedingstuk, en ge wilt het wel even aanduiden, al wilt gij er niet dieper op ingaan, maar voor onze Nederlandsche tricotfabrieken is het ijs ook een vruchtbaar arbeidsveld. Want gij hebt op allerlei Friesche banen hardrijderijen gezien van mannen en vrouwen, van paren, en dat ontlokte u de opmerking, dat waar jassen, broeken, ja zelfs mantels en japonnen als overbodige luxe of ballast werden terzijde gelegd, er zeker wel eenige extra zorg mocht worden besteed aan wat er onder die kleedingstukken al zoo wordt gedragen. 't Is waar, het is een kostelijke sans-gêne, waaraan zelfs onze Koningin zich niet stoort, maar, niet waar, het oog wil ook wat en voor niet-Friesche oogen is een passende onderkleeding bij hardrijderijen toch nog een overweging. En dan, niet waar, gij zocht er naar een arbeidsveld voor onze Nederlandsche industrie! 't Sprak dus haast van zelf, dat dit tekort aan decorum u opviel. Maar nu wilt gij de baan eens opgaan en eens verder zien. Eerst passeert gij de contrôle en koopt uw toegangskaart! — Hollandsch papier en carton — naar gij hoopt en, dat spreekt van zelf, bij een Nederlandschen drukker gedrukt. Gij passeert de vele en velerlei tentjes, waar men schaatsen en onderdeelen van schaatsen verhuurt, stokken kan koopen en vlaggetjes en allerlei wat nuttig, noodig en aangenaam is. Die stokken zijn er in groote verscheidenheid en zullen ook wel van een Nederlandsche draaibank komen, tenminste dat wilt gij hopen. In elk geval is onze houtindustrie voldoende ontwikkeld om op dat gebied het beste te leveren. Nu richt gij uwe schreden naar het echt oud-Hollandsche koekkraampje, dat gelukkig naast de meer moderne buffetten gehandhaafd blijft. En 't is niet, omdat gij nu juist zulk een trek hebt, maar het is ter wille van herinneringen uit lang vervlogen dagen dat gij op het wankele bankje gaat zitten en een kom dampende melk bestelt. Ja, een kom, zoo'n wijde, waar gij de koude handen omslaat, zoo'n echt oud-Hollandsche kom, die door Nederlandsche aardewerkfabrieken bij duizenden gemaakt worden. En ge tast naar uw pijp, uw neuswarmertje, en steekt er den brand eens in, echt vaderlandsche tabak natuurlijk! En een ijsdreumel laat gij u goed smaken! Die hebt gij in het buitenland toch nooit gezien, die hebben een heel eigen smaak, niet waar? En wat polkabrokken neemt gij mede voor de jeugd tehuis, de jeugd onder drie jaar, die nog niet rijdt en dus zelf geen polkabrokken koopt. De chocolade, wat bleek, doet u niet aan de Zwitsersche denken en ge hoopt dat de specerij, die het tekort aan cacao aanvult, in de Nederlandsche koloniën zal zijn verbouwd. Ge ziet eens rondom u. Ge zit daar zoo gezellig tusschen de rijdende jeugd, die voor de buffetten geen beurs heeft, gelukkig, en ge zijt ook weer jong en bluft mede van dat ge vroeger zoo lang en zoo hard meedeedt en tochten maaktet van uren lang en „ja zeker" overbeentje kon rijden, natuurlijk!

En ge laat al het vroolijk gewoel op u inwerken en ziet de jongens en meisjes weer „opleggen" en met een handwuiven groeten, en ge voelt in eens de tocht door de reten van het zeilententje en ziet de gapende scheuren en gij wijst er den tenthouder op, dat zijn „zaak" wel eens opgekalefaterd mag worden en dat er in Nederland eerste klasse zeildoekfabrieken zijn. Hij hoort u aan en in zijn oogen leest gij instemming, maar ook, dat de tijden te duur zijn voor nieuw zeildoek. Maar uw aandacht wordt afgeleid, want daar komt een ijsschuit aan met een vaartje van belang, want de wind zit er vlak achter en ook de aardige roode zeilen, die twee rijders tusschen zich in hebben en waarin zij den wind laten blazen, vragen uw belangstelling. Dit zijn nieuwe zeilen. Er zijn gelukkig ook nog menschen, die koopen kunnen. Aan het einde der baan zult gij u eens gaan vergewissen vanwaar deze nieuwste ijssportartikelen worden betrokken. Zoo langzamerhand zal het ook uw tijd worden om huiswaarts te gaan. Gij trekt de nieuwe ijsmuts wat steviger om de ooren en hult u in den grooten das, want gij moet nu tegen den wind in. En de dikke wanten komen nu ook te pas. En ja, werkelijk, 't zijn mooie artikeltjes alle, al zijn het ook geen

Engelsche, zooals dat goed vroeger bepaald moest zijn om aan uwe eischen te voldoen. Gij zult toch den trein maar nemen. Uw hart heeft zich dezen middag wel voldoende te goed gedaan aan nationale gerechten. Gij behoeft er den echt Hollandschen Noord-Ooster niet nog bij te hebben.

In den trein raakt gij verzeild tusschen een heel troepje Hollandsche jeugd met roode wangen, tintelende oogen en luidruchtige gebaren. Zij praten allen dooreen, vertellen van hun ervaringen en prestaties op de baan, tot er een met een huivering opmerkt, dat er van avond nog gewerkt moet worden. 't Wordt even stil in den wagen, als keerden zij allen even tot zich zelf in. Dan laait weer de vroolijkheid op, de overmoed, die alle ernstige gedachten bant en ook met werk niet wil worden geplaagd. „Ik doe lekker niks vanavond en jij! La's kijken, jong! Wat hebben we?" — „Latijn en geschiedenis, Fransch en algebra!" klinkt het door elkaar, en de koppen worden tot onderling overleg bij elkaar gestoken, ronde, sterke jongenskoppen, frissche, moedige meisjesgezichten, want de druk van het huiswerk ligt in deze ijsfeestdagen op de beide geslachten. Een practische tijdsindeeling wordt overlegd!

„Voor den Franschman .... 0 minuten! Geschiedenis een kwartier, Latijn hoogstens twintig, algebra vergeten we allemaal, 't eenige wat je goedschiks met algebra doen kunt, geschiedenis morgenochtend even nazien. „Geschiedenis" wil zelf ook graag op schaatsen en zal wel niet veel vragen." Zoo is dus de moeilijkheid opgelost en binnen 't uur is iedereen klaar! Een zucht van verlichting gaat door den wagen en het vraagstuk van „hoeveel graden!" nu eens niet van een hoek, maar van koning Vorst, neemt ze weer heelemaal in beslag. Ik ben aan mijn halte, neem met een hartelijk „Dag, jongelui! Plezierige winter nog, hoor!" afscheid en denk met vreugde, dat onze jeugd in den wintertijd nog bewijst te zijn van onvervalscht echt Nederlandsch fabrikaat.

C. S. GROOT.

* * * * *

NEDERLANDSCH FABRIKAAT.

Gaarne wordt op verzoek plaatsing verleend aan onderstaande stukken, die opgenomen werden in „De Winkelier" off. org. v.d. Algemeene Winkeliersvereeniging te Amsterdam.

De Redactie-Commissie brengt, indien dit nog noodig is, in herinnering dat het doel onzer Vereeniging is, het bevorderen van 't koopen van Nederlandsche waren, indien deze in prijs en in hoedanigheid kunnen wedijveren met buitenlandsche.

Verdere toevoeging zal wel overbodig zijn.

„'t Kan verkeeren", zei Breêrô, schrijft „De Tijd".

Nog maar enkele jaren geleden werd de verkiezingsstrijd gevoerd onder de leuze: „vrijhandel of bescherming". Al wat links was gruwde van bescherming, het middel dat de rechtsche partijen dachten aan te wenden om voor de sociale wetgeving de noodige fondsen binnen de schatkist te krijgen, evenzeer als om te breken met een stelsel, dat onmiddellijk samenhing met de liberale ideeën van staathuishoutkunde en de ontwikkeling der vaderlandsche industrie in den weg stond. Dit laatste werd natuurlijk wel ingezien door Nederlandsche nijverheidsmannen, doch gedoogend door talrijke tusschenhandelaars, die huiverend vreesden voor de risico van het overgangstijdperk. De waarde van het beschermend stelsel trachtte men te ontkennen door een beroep op andere landen, op Engeland vooral, „waar de vrijhandel alle heil had gebracht".

Dat was toen. En nu zijn er geen Europeesche landen meer die vrijhandelen. Nu wordt met name door de Entente-mogendheden eene politiek gevoerd van de verstdoorgedreven protectie — zij het dan ook uit eenigszins andere motieven dan, hopen wij, voor Nederland ooit zullen en mogen gelden. Intusschen wil men ook na den oorlog die hyper-bescherming blijven uitoefenen; en waar blijven dan de voorwendsels der vrijhandelaars?

„Het zal wel luwen", zegt men. „Als een Belgische jongen een zakmes moet koopen en een Duitsch is beter en goedkooper dan een Engelsch, dan zal hij een Duitsch koopen en geen Engelsch". Maar als beide nu even goed zijn en goedkoop? Zou dan de oorlog en de gewoonte van eenige jaren niet de voorkeur doen geven aan „bevriend", zoo mogelijk aan eigen fabrikaat? Welnu — dit geldt dan voor Nederland evenzeer. Door den oorlog waren wij voor menig artikel op eigen industrie aangewezen. Gedeeltelijk reeds hierdoor — dit is het tweede punt, waarin het „verkeerd" is — ontstond in den lande eene strooming, om steeds de voorkeur te geven aan het Nederlandsch fabrikaat. Die beweging vóór het gebruik onzer eigen nijverheidsproducten kwam tot uiting in eene krachtige propaganda — *in het oprichten der vereeniging „Nederlandsch fabrikaat"*, het plaatsen van stukken in de dagbladen, *het houden van winkelweken enz.* H. M. de Koningin gaf haar hoogen steun, o.a. door zelve, als trouwens reeds te voren, de Nederlandsche nijverheid te begunstigen, doch ook door b.v. ter gelegenheid van de Haagsche winkelweek Hare ruime belangstelling ten duidelijkste te toonen.

Men begrijpt ook zonder dat wij het zeggen, hoezeer wij instemmen met die pogingen tot bevordering onzer nijverheid. Inderdaad is er geen enkele redelijke grond te bedenken, waarom men een Duitsch potlood of een Engelschen vulpenhouder zou koopen, *als een gelijkwaardig product van Nederlandsch fabrikaat voor denzelfden prijs te verkrijgen is.* Maar wil men het zoover brengen,

dat ooit eene gewoonte-practijk groeie uit de eerste opzettelijke pogingen, dan moet, dunkt ons, in de propaganda eenigszins anders te werk worden gegaan, dan nu het geval is. Immers, al roept men van alle hoeken der straten elke minuut: „Koopt Nederlandsch fabrikaat" — wie in een winkel komt koopt, wat men hem voorlegt, tenzij hij nadrukkelijk vraagt naar wat hij kent als Nederlandsch product. In 't algemeen vragen: „Is dit Nederlandsch werk?" zal men zoo vaak niet doen — en menig winkelier, tuk op verkoopen, zou maar gauw, ja, zeggen . . . .

Maar eerstens moet natuurlijk gezorgd worden, dat de Nederlandsche voortbrengselen inderdaad, wat kwaliteit en prijs betreffen, tegen de buitenlandsche opwegen; tweedens moeten de winkeliers bij voorkeur inheemsch fabrikaat ten verkoop aanbieden (doen zij het niet allen, als wij dan maar weten wie wel) en eindelijk moet het publiek de producten van eigen nijverheid kennen, den fabrikant, het fabrikaat. Die namen moeten er dan maar worden ingepompt, zoolang tot overal vanzelf werk van onze industrieelen wordt aangeboden. Anders kan men het niemand kwalijk nemen, als hij b.v. met 'n Engelsche pen Duitschen inkt verschrijft op Fransch papier. Wordt echter op doeltreffende wijze deze echt-vaderlandsche propaganda verder geleid, dan kunnen de vruchten voor ons land rijk zijn. Niet 't minst wellicht hierdoor, dat uit de practijk vanzelve zal voortvloeien zuiverder waardeering van het beschermend stelsel. Reeds heeft de oorlogsstorm veel spinrag van liberale redeneering uit het brein van ons volk weggevaagd — en van hier naar het algemeen aanvaarden der protectie is de weg kort.

(Vereenvoudigde spelling).

Waarde Redaksie.

Als trouw lezer van het blad trof mij het artiekel door U uit „de Tijd" overgenomen, met meer dan gewone belangstelling.

Ik bedoel het artiekel over *Nederlands fabriekaat.*

Nu is het niet mijn bedoeling in te gaan op de beschouwing die de schrijver in „de Tijd" over de Tariefwet ten beste geeft, deze kwestie is indertijd in de A. W. V. voldoende behandeld en laat ik dus in 't midden.

Het is alleen het *Nederlands fabriekaat* wat me naar de pen doet grijpen en niet alleen nu juist om dat door U overgenomen artiekeltje, maar omdat de propaganda voor Nederl. fabriekaat tegenwoordig niet van de lucht is.

Door heeren belanghebbenden wordt de propaganda op werkelik voorbeeldige wijze gevoerd en . . . . er is van een wezenlik Nederlands standpunt dan ook wel wat voor te zeggen. Maar waarde Redaksie, bezien uit het standpunt van een winkelier lijkt het mij toch dat het streven om uitsluitend Nederlands fabriekaat te verkopen, een richting is, voor ons winkeliers altans, vol voetangels en klemmen.

Wij winkeliers toch zijn er steeds op uit voor onze klanten datgene te kopen wat het degelikst en het meest prijswaardig is; kunnen we dan even goed in het binnenland terecht, nu dan voelen we ons wel zooveel Nederlander, dat we dan die Nederlandse artiekelen bij voorkeur zullen betrekken. Kunnen we beter in het buitenland terecht ja, dan kopen we daar! Dat is in het belang van onze klanten en, die belangen lopen nu eenmaal parallel, ook in het belang van ons.

Maar hiervoor behoeven we dan ook niet zo bevreesd te zijn, want zo als de schrijver in „de Tijd" terecht opmerkt:

„Het zal wel luwen".

„Als een Belgische jongen een zakmes moet „koopen en een Duitsch is beter dan een „Engelsch, dan zal hij een Duitsch koopen en „geen Engelsch.

Zo is het, en dat het niet alleen jongens zijn die zo denken en doen, weet ieder winkelier bij ervaring. In de praktijk zal alleen de voorkeur aan Nederl. fabriekaat gegeven worden wanneer het ook werkelik uitmunt boven het andere, of minstens in kwaliteit gelijk is!

Maar wat voor ons winkeliers de minder mooie keerzijde der medailje is, blijkt reeds duidelik uit het hieronder uit genoemd stukje geciteerde:

„de winkeliers (moeten) bij voorkeur in-
„heemsch fabrikaat ten verkoop aanbieden
„(doen zij het niet allen, als wij dan maar
„weten wie wel) en eindelijk moet het publiek
„de producten van eigen nijverheid kennen:
„den fabrikant, het fabrikaat. Die namen moeten
„er dan maar worden ingepompt . . . ."

'k Geloof geachte Redaksie dat het ieder dan wel duidelik zal zijn welke kant we heen gaan. Onze vrijheid van handel wordt geheel aan banden gelegd, de winkeliers worden dan in de toekomst onvermijdelik de zetbazen van heren fabriekanten. *Zij* maken de reklame, *zij* dekreteeren het publiek wat gekocht moet worden, *zij* bepalen de prijs, *zij* zullen dan ook de winst bepalen.

En in 't begin, zo lang hun macht nog niet al te groot is, zullen zij den winkelier nog wel een winst gunnen die nog even behoorlik is, maar, als hun macht wat groter wordt, als zij, zo als inderdaad in zoveel branche's reeds voorkomt, zich combineeren, een trust vormen, dan eerst zullen we aan den lijve voelen dat het met grote heren kwaad kersen eten is!

Dan toch hebben ze ons niet meer nodig, dansen we niet naar *hun* pijpen, dan zetten ze zelf de winkels op. We moeten dan, willen we niet een groot deel van onze omzet verliezen, genoegen nemen met de kleinst mogelike winst.

Het kan zijn dat ik dit allemaal te pessimistis bekijk, velen zullen ook menen dat pas in heel verre toekomst mogelijk is wat ik zo even schil-

derde. Maar al zou dit juist zijn, dan nog vind ik het gevaar om een groot gedeelte van onze zelfstandigheid te verliezen, belangrijk genoeg om ten opzichte van het „Nederlands fabriekaat" wat voorzichtig te zijn.

Het schijnt wel wat onsimpathiek om er tegen te wezen, en zodanig zou ik me ook wel niet wensen uit te spreken, maar 't komt me toch voor, dat het nuttig kan zijn de door belanghebbenden opgeblazen propaganda voor Nederl. fabriekaat ook eens van een andere zijde te belichten.

J. J. KORFF.

Juist in verband met onze Amsterdamsche week plaatsen wij gaarne het artikel van onzen heer J. J. Korff. Er zijn omtrent de bedoeling van de „Amsterdamsche week" geruchten verspreid, die niet altijd even juist waren. Onze Algemeene Winkeliersvereeniging wenscht te maken een algemeene propaganda. Een propaganda dóór hare leden vóór hare cliënten. Ieder is dus vrij om den leverancier en de fabrikaten daarvoor te kiezen, die hem goeddunken. De heer Korff geeft zeer juist weer, welke bezwaren aan het pousseeren van „Nederlandsch fabrikaat" verbonden zijn. Als *zoodanig* alléén behoeft het voor den handelaar volstrekt niet een voorkeur te hebben. Een goed winkelier, die zijn belang, maar ook zijn juiste positie in het maatschappelijk leven begrijpt, dient in de eerste plaats er voor zorg te dragen zijn cliënten het beste te bieden voor de meest voordeelige prijzen. Is dat in een of ander artikel toevallig Nederlandsch fabrikaat, dan natuurlijk Nederlandsch fabrikaat voorop. Maar wij zouden de belangen onzer cliënten slecht dienen, als wij ze Nederlandsch fabrikaat verkochten, alleen en uitsluitend *omdat* het Nederlandsch fabrikaat is. (RED.)

Geachte Redactie!

Eerst onlangs werd onze aandacht gevestigd op een ingezonden artikel, getiteld „Nederlands Fabriekaat" in No. 807 van Uw blad.

Waar door den inzender bezwaar gemaakt wordt tegen de „door heeren belanghebbenden" voor het Nederlandsch fabrikaat gevoerde propaganda, meenen wij dat zijne bezwaren niet geacht moeten worden tegen de werkwijze onzer Vereeniging — welke slechts voor een klein deel uit industriëelen bestaat — te zijn gericht. De titel van zijn artikel zoude echter misverstand kunnen doen ontstaan, ter voorkoming waarvan wij meenen de aandacht van Uwe lezers te moeten vestigen op artikel 2 onzer statuten, luidende: „De Vereeniging stelt zich doel *de bevor-*
„*dering der belangstelling in de Nederlandsche*
„*Nijverheid* en van het gebruik en de vervaardiging
„van Nederlandsche waren. Allen, die tot de Ver-
„eeniging toetreden, verbinden zich om het gebruik
„van nationale voortbrengselen en waren te be-
„vorderen en daaraan de voorkeur te geven, *wanneer*
„*zij in hoedanigheid en prijs* met uit het buitenland
„ingevoerde waren kunnen „wedijveren".

Onze Vereeniging eischt dus niet, dat „uitsluitend" Nederlandsch fabrikaat wordt verkocht en de inzender, die zich zooveel Nederlander gevoelt dat hij — als hij evengoed in het binnenland terecht kan — bij voorkeur Nederlandsche artikelen betrekt, voldoet geheel aan de eischen, welke onze Vereeniging aan hare leden stelt.

Ten bewijze, dat onze Vereeniging *niet speciaal de belangen der fabrikanten behartigt, doch ook voor die van den tusschenhandel waakt,* kunnen wij U nog mededeelen, dat aan een door eenige leden gevormd plan tot het exploiteeren van winkels waar uitsluitend Nederlandsche artikelen zouden worden verkocht, geen verdere uitvoering is gegeven op aandringen van ons Afdeelingsbestuur, daar zij dit bedoeld plan met de belangen van den tusschenhandel in strijd achtte.

Wij meenen, dat ons doel slechts kan worden bereikt door *onderlinge samenwerking* van fabrikanten, winkeliers en publiek; de winkeliers vormen hierbij een onmisbare schakel en zullen het publiek als voorheen moeten blijven leiden bij de keuze hunner waren. Wanneer het publiek overtuigd is, dat de winkelier zijne medewerking verleent in het in art. 2 onzer statuten omschreven geval, dan zal *er geen sprake van zijn*, dat het *de vrijheid van handel van den winkelier aan banden* zal wil leggen door naar de artikelen van bepaalde Nederlandsche fabrikanten te vragen. Men zal toch zeer zeker van een winkelier niet mogen eischen, dat hij zijne waren betrekt van een fabrikant, *die hem geen behoorlijke winst laat*. Wij meenen echter, dat de gevaren waarop de inzender wijst, slechts bestaan voor dengene, die alle samenwerking weigert en dientengevolge ook niet in staat is omtrent de behartiging zijner belangen overleg te plegen.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

Namens het bestuur der Afdeeling Amsterdam der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat"
Mr. J. J. B. VAN DER MANDERE, *Secretaris.*

Wij verleenen gaarne eene plaats aan het artikel van den Secretaris van de afdeeling Amsterdam der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat".

Hierin wordt de *theorie* dier Vereeniging nog eens kort en duidelijk vastgelegd. En welke rechtgeaarde, Nederlandsche winkelier onderschrijft niet gaarne Artikel 2 der Statuten dier Vereeniging, zooals zij hierboven afgedrukt zijn?

Wanneer de Heeren Bestuurderen van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" zich in *de practijk* nu ook maar houden aan hetgeen hierboven door Mr. van der Mandere wordt

beweerd, (de cursiveering van eenige passages in dit artikel is van ons), dan zullen er onder de winkeliers weinigen gevonden worden, „die alle samenwerking weigeren".

De bezwaren die onze heer J. J. Korff had tegen het artikel getiteld „Nederlandsch Fabrikaat" door ons overgenomen uit „De Tijd" en geplaatst in ons nummer 806 zijn echter door de bovenstaande mededeelingen in geenen deele weerlegd. Wij bevelen daarom onzen leden aan, naast dit schrijven van Mr. van der Mandere nog eens onze nummers 806 en 807 op te slaan, waarin men de artikelen van „De Tijd" en van den heer J. J. Korff opgenomen vindt.

Dit neemt niet weg, dat de verzekeringen en mededeelingen van Mr. van der Mandere ons aangenaam zijn. Zij geven ons aanleiding om den oprechten wensch uit te spreken, dat de theoriën en de Statuten der Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" niet in de praktijk door hunne voormannen uit het oog worden verloren.

(RED.)

*****

UIT DE PERS.

JODETUM KALICUM BEREID IN ONS LAND.

Tot nog toe werd joodkali uitsluitend bereid in het buitenland; toen tengevolge van den oorlog de aanvoer moeilijk werd, heeft de N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabriek vh. Brocades en Stheeman te Meppel zich toegelegd op de bereiding van dit zout, waartoe de steun der regeering verkregen werd, die een groote hoeveelheid grondstoffen heeft doen aanvoeren. Het is thans gelukt een praeparaat te bereiden, dat in alle opzichten voldoet aan de eischen der pharmacopae. Terwijl echter het buitenlandsch praeparaat uit vrij groote kristallen bestaat, heeft het te Meppel bereide praeparaat den vorm van een kristallen poeder. Dit zal echter eerder een voordeel dan een bezwaar blijken te zijn, daar het sneller oplost, beter af te wegen en voor pillenmassa gemakkelijker fijn te wrijven is. De kristallijnpoedervorm werd gekozen op raad van prof. Schoorl te Utrecht. De prijs is ook niet hooger dan die van het buitenlandsche praeparaat. De Nederlandsche artsen en apothekers, die dit artikel gebruiken, steunen derhalve de Nederlandsche industrie.

(„T. v. G.")

*****

NIEUWE UITGAVEN.

Van de N.V. Drukkerij „Elsevier" te Amsterdam ontvingen wij een zakagenda 1917, uitgave naar aanleiding van de te houden Jaarbeurs te Utrecht.

***

De N.V. Drukkerij Senefelder te Amsterdam zond ons haar nieuwen maandkalender voor 1917. Deze kalender is ontworpen en op steen geteekend door den Heer J. H. van Mastenbroek, die een twaalftal interessante kijkjes van Nederlandsche havens in beeld bracht.

***

Nijver Nederland, uitgave van de N.V. Fabriek „De Bijenkorf" voorheen M. K. Honig, Koog aan de Zaan.

Deze uitgave kwam juist in ons bezit toen de Januari aflevering reeds ter perse was en hoewel dus velen wel reeds kennis hebben gemaakt met dit boekwerk, willen wij niet nalaten met een enkel woord de aandacht te vestigen op deze uitgave. „Nijver Nederland" is een voorbeeld van mooie reclame. Het spoort den lezer aan de voortbrengselen van de uitgeefster te koopen, omdat hij dan hiermede in het bezit geraakt van de plaatjes, welke naast den tekst moeten worden opgeplakt. Dit eerste deel bevat eene beschrijving van veeteelt en landbouw en van de verwerking van verschillende dezer producten. De beschrijvende tekst is wel verzorgd door de heeren G. Elgersma en J. Oosterkamp en zooals in het voorwoord de heer Jac. Kalma zoo terecht zegt: „Hebben we de school verlaten, dan blijkt ons elken dag meer, hoe weinig we eigenlijk weten ook van de dingen van het dagelijksch leven. Zien we een boer aan 't werk, dan weten we, dat hij nuttig werk doet, maar veel meer weten we er in den regel niet van. En nu bestaat er een groot aantal boeken over Landbouw, Handel en Nijverheid, geleerde (die voor een kleinen kring van lezers bestemd zijn) en populaire (die hopen op een grooten kring van lezers), boeken voor Lager, Middelbaar en Hooger Onderwijs, boeken voor oud en jong, meer of minder droog, met en zonder illustraties, dik en dun, boeiend en vervelend, etc. etc. En uit al die boeken kunnen we heel wat te weten komen. Maar een boek dat voor allen geschreven is, ontbreekt nog. Er is behoefte, en in die behoefte voorziet dit boek, dat, in populairen vorm, oud en jong iets heeft te vertellen over de huishouding van de maatschappij. Het brengt een handvol grepen uit het bedrijfsleven, uit het werk van boer en tuinman, van bakker en visscher, van glasblazer en boekdrukker, van koopman en timmerman.

Zoo'n boek zal zijn weg wel vinden en het zal in elk gezin een welkome gast zijn, omdat ouders en kinderen er saam van kunnen genieten, omdat het bestemd is voor ieder, die belang stelt in de wijze waarop ons volk voortbrengt wat het noodig heeft.

En dit boek over de wetenschap van de maatschappij brengt ook kunst aan de maatschappij in zijn mooie uitvoering en schat van illustraties, die het maken tot een prachtwerk, tot een sieraad

voor de huiskamer ; want een boek als dit hoort in de huiskamer, omdat men het dan steeds bij de hand heeft.

André Vlaanderen en Daan Hoeksema zorgden voor een aantal aquarellen en teekeningen, welke, behalve dat zij werkelijk het uiterlijk aanzien van het boek zeer verfraaien, den tekst verduidelijken.

* * * * *

KAN DE DIENSTBODENNOOD AANLEIDING GEVEN TOT UITBREIDING DER NEDERLANDSCHE NIJVERHEID?

Wanneer onze voorouders van een 100 of 50 jaar slechts geleden, als wijlen Rip van Winkel na eene tijdelijke afwezigheid tot ons terugkeerden, en hun plaats in het leven weder opeischten, zouden zij in het dagelijksch leven zóóveel veranderd vinden, dat het misschien heel moeilijk voor hen zou zijn, zich weder aan te passen aan de tegenwoordige tijdsomstandigheden. Ik wil mij slechts bepalen tot het terrein van de huisvrouw: gas en electriciteit deden hun intocht en brachten voor haar groote omwentelingen in de dagelijksche werkzaamheden ; de wasch, tot voor korten tijd gewoonlijk een omvangrijke taak voor de huisvrouw en dienstboden, beperkt zich al meer en meer tot het vuil wegzenden en het schoon en opgemaakt weder in ontvangst nemen — gevolg van de oprichting der tallooze wasscherijen, welke ware fabrieken geworden, de huisvrouw heel wat werk uit de handen nemen.

De naaimachine deed haar intrede in elk huisgezin en verlichtte den arbeid der huisvrouw weder in ander opzicht.

Zoo zou nog op zooveel zijn te wijzen, maar of met dat al de taak der huisvrouw hierdoor lichter is geworden? Tegenover alle voordeelen, in den loop der tijden verkregen, staat één groot nadeel, dat niet licht is te tellen en wel de moeilijkheid goed dienstpersoneel te krijgen.

Het is hier niet de plaats beschouwingen te houden over de oorzaken dat een goede dienstbode tegenwoordig door velen onzer als een witte raaf wordt beschouwd, en wàt er wel voor noodig zou zijn, om in dezen toestand verbetering te brengen.

Een natuurlijk gevolg van den dienstbodennood is echter, dat vele huisvrouwen met deze omstandigheid nu eenmaal rekening hebben te houden.

De toestand is thans wel zoo, dat het naar mijn bescheiden meening tijd wordt, dat de huisvrouwen evenals in Amerika, meer zich zelf leeren helpen en trachten in gezin, en vooral in de keuken, alles zoo te vereenvoudigen, dat losse hulp eenige uren daags voldoende zou zijn. Wij moeten dus zooveel dingen machinaal trachten te doen, dat zoo min mogelijk hulp van buiten af noodig is. Allereerst lijk mij daartoe noodig, dat het voortdurende kopjes en borden wasschen ons uit de hand worde genomen en machinaal zou geschieden. Ik denk mij een electrische machine, waarin men het vaatwerk plaatst, dat door werking der machine met kokend water overgoten en daarna door heete lucht gedroogd wordt. Ik meende te weten, dat men dergelijke machines reeds gebruikt in hotels en in groote ziekenhuizen, maar niemand kan mij er duidelijk over inlichten.*)

Nu is het maar de vraag of dergelijke machines reeds bestaan, of zij van die afmetingen te maken zijn, dat zij voor een klein gezin en in kleine keukens bruikbaar zijn, en zoo ja, wat de prijs bedraagt.

En zoo zullen er nog wel meer dingen zijn, die het werk der huisvrouw kunnen vergemakkelijken. Wie dacht korten tijd geleden aan het bestaan van de practische stofzuigers voor dagelijksch gebruik? Verkrijgbaar voor hand- en voor electrische beweegkracht, die het zoo vermoeiende borstelen en schuieren vergemakkelijken? Ik trachtte er een te koopen van Nederlandsch fabrikaat, maar deze artikelen schijnen nog niet in ons land te worden gemaakt.

Waarom zouden de Nederlandsche fabrikanten zich niet kunnen toeleggen op de vervaardiging van artikelen voor huishoudelijk gebruik, die het werk van ons vrouwen vergemakkelijken? Als er iets nieuws verschijnt, is de hoogste aanbeveling dat het een „Amerikaansch" artikel is. Ik weet niet, in hoeverre reclamezucht aan deze aanbeveling ten grondslag ligt. Mogelijk komen veel praktische dingen werkelijk uit Amerika, gevolg van de omstandigheid, dat — zooals boven gezegd — men daar reeds vroeger gedwongen was de inrichting van het huishouden op andere leest te schoeien dan wij tot dusver gewoon waren, maar toch valt het mij zoo dikwijls op, dat zooveel artikelen, die een huisvrouw noodig heeft, van buitenlandsche herkomst zijn.

Gelukkig slaagde ik er wel in een electrisch strijkijzer van Nederlandsch fabrikaat te koopen.

De beste oplossing van het dienstbodenvraagstuk zou wel zijn, dat met den bouw der huizen er rekening mee zou worden gehouden, dat vooral het vuile en vermoeiende werk tot een minimum wordt teruggebracht, b.v. door het aanbrengen van een koker in de keuken, waarin afval en vuilnis verdwijnt, en beneden in een vergaarbak terecht komt, dat de brandstof niet meer door den gang of nog erger — de trap op behoeft te worden gebracht, maar vanaf de straat door een luik gestort wordt. Maar al zouden wellicht de nieuwe huizen veel verbeterd kunnen worden, dan zijn hiermede de bewoners der thans bestaande woningen nog niet geholpen.

Langzamerhand zijn reeds vele veranderingen gekomen, welke in vele opzichten verbeteringen bleken te zijn; gaskachels en gasfornuizen (deze

*) De Redactie houdt zich voor inlichtingen gaarne aanbevolen.

GERESERVEERD VOOR:

Firma H. VAN KUIJK & Co.

AMERSFOORT.

.....

Machinale Meubelfabriek.

N.V. Nederlandsche Constructiewerkplaatsen

voorheen FRANS SLEEGERS.

EINDHOVEN.

Telephoon 379.

Kapconstructies, IJzeren Gebouwen

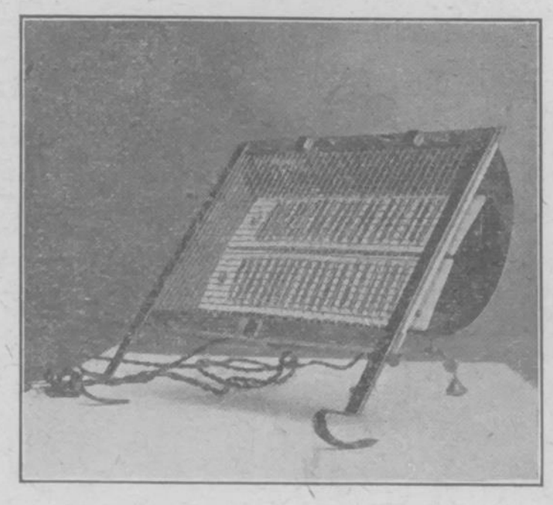
BRUGGEN en KOLOMMEN.

VAN RIJN'S

UTRECHT **MOSTERD**

N.V. „INVENTUM".

Fabriek van Electrische
Verwarmings-Apparaten
DE BILT-STATION.

JAARBEURS UTRECHT

26 FEBRUARI-10 MAART 1917.

Monsterkamer No. 111 IJ (Vredenburg).

De Monsterkamers en Stands op het Janskerkhof worden alle verwarmd met onze

Electrische Straalkacheltjes.

KLEIJZE & Co.
ARNHEM.
Interc. Telefoon 205.

Mechanische Fabriek van
WATERDICHTE
DEKKLEEDEN
PAARDENDEKKEN
OLIEJASSEN, enz.

VERHUURDERS
VAN DEKKLEEDEN.

FRITS M. BEUKERS,

WERKTUIGKUNDIG INGENIEUR,
AMERICAN HEATING AND VENTILATION ENGINEER, SCHIEDAM.

SPECIAAL FABRIEK VOOR DEN AANLEG, VOLGENS NIEUWSTE EN
ECONOMISCHE SYSTEEM VAN INSTALLATIES VAN

CENTRALE VERWARMING EN VENTILATIE
(AFD. I) ALSMEDE VAN

DROOGINRICHTINGEN VOOR ALLE ARTIKELEN (AFD. II)

STEUNT DE NEDERLANDSCHE INDUSTRIE.
VRAAGT PROSPECTUS.

CANOY-
HERFKENS

HOOG-
VUURVASTE
STEENEN

VENLO

Nederlandsch Fabricaat geeft werk aan

Meer dan 500 arbeiders.

P. J. BLOM - ENSCHEDE

Eerste Nederlandsche Fabriek van
Boorden, Manchetten, Overhemden en Pyjama's.

Onze goederen zijn in elke stad bij de groote winkeliers verkrijgbaar. Op aanvrage geven wij gaarne adressen op, waar onze artikelen te verkrijgen zijn.

N.V. HOUTINDUSTRIE „PICUS".
V.H. J. BRUNING & ZOON, EINDHOVEN.

TRIPLEX-MULTIPLEX

HET MATERIAAL VOOR DE

BOUWWERELD,
SCHEEPSWERVEN,
MEUBEL-INDUSTRIE.

VRAAGT MONSTERS
EN PRIJS.

E. WESSELS & ZOON, LEDERWARENFABRIEK, UTRECHT.

FILIALEN: AMSTERDAM, LEIDSCHE STRAAT 9.
UTRECHT, WED 2.
TILBURG, HEUVELSTRAAT 88.

gelukkig nu eens wel Nederlandsch fabrikaat) voor verwarming en voor het bereiden der spijzen, waardoor het kachel aanmaken overbodig wordt, bevrijden ons van een tocht naar het kolenhok, en maken dat de aschman onze deur kan voorbijgaan.

Verschillende industrieën hebben zich in de laatste jaren in ons land ontwikkeld, zou het niet mogelijk zijn dat fabrikanten, welke zich toeleggen op de vervaardiging van artikelen voor huishoudelijk gebruik trachtten de huisvrouw haar taak te verlichten?

* * * * *

NAGEKOMEN BERICHT.

De officiëele opening van de Eerste Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht zal op Zaterdag 24 Februari door Z.Exc. den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel geschieden.

* * * * *

KORTE MEDE-DEELINGEN.

FABRIEKSBESCHRIJVING.

De Redactie-Commissie stelt gaarne plaatsruimte beschikbaar voor het plaatsen van fabrieksbeschrijvingen van leden-fabrikanten, ten einde op deze wijze mede te werken dat meer algemeen bekend wordt, wat in ons land wordt vervaardigd.

De plaatsing is kosteloos, alleen de kosten voor cliché's komen ten laste van den fabrikant.

Voor opname in een bepaalde aflevering kan niet worden ingestaan. De plaatsruimte voor de beschrijving beschikbaar bedraagt 1 à 2 bladzijden.

Copie te zenden aan het Secretariaat.

* * * * *

INHOUD.

Officiëel. — Het Contrôlemerk der Vereeniging. — Correspondentierubriek. — Waardeering der Nederl. Nijverheid. — Van de afdeelingen. — Jaarbeurs Utrecht. — De Nederlandsche Fabrikant en de Winkelier, door B. Knol. — Klokken- en Orgelraad. — Tentoonstelling te Soerabaja. — De N. O. T. en het Contrôlemerk. — Over Kalkzandsteen II. — De Rietindustrie door D. — De Hollandsche Draad- en Kabelfabriek. — Een nieuw soort spiegels van Nederlandsch Fabrikaat. — Grondstoffen. — Wintersport, door C. S. Groot. — „Nederlandsch Fabrikaat". — Uit de Pers. — Nieuwe Uitgaven. — Kan de dienstbodennood aanleiding geven tot uitbreiding der Nederlandsche Nijverheid? — Korte Mededeelingen. — Adresregels. — Advertenties.